

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Španělská inkvizice

The Spanish Inquisition

Diplomová práce

Vedoucí práce:

ThDr. Kamila Veverková , Th.D

Autor:

Bc. Tereza Šímová

Praha 2015

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za pomoc především vedoucí mé diplomové práce, paní dr. Kamile Veverkové, Th.D. Dále bych za velikou podporu ráda poděkovala akad.mal. Rostislavě Gažíkové Fečové a Javierovi Garcíovi Roblesovi.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „*Španělská inkvizice*“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Tereza Šimová

Anotace

Diplomová práce s názvem "Španělská inkvizice" se zabývá vznikem a vývojem inkvizice ve Španělsku od 15. století až do jejího ~~závěru~~ zániku v 19. století. V tomto textu je objasněn jak zrod samotné španělské inkvizice, tak její vliv na obyvatelé různých náboženství na celém Pyrenejském poloostrově. Práce se dále zabývá pojmy jako je auto de fé, průběhem inkvizičního procesu a důsledky inkvizice na každodenní život.

V diplomové práci jsou detailněji rozebrány osobnosti, které jsou s inkvizicí spojeny, ~~Jako~~ a to jak přední inkvizitoři, tak i významné osobnosti jako například Teresa z Ávily, Francisco Goya či Isabel Kastilská. Na konci práce je objasněno, jak je inkvizice dnes chápána, ať už ve Španělsku, či v zahraničí.

Annotation

This thesis revolves around the Spanish Inquisition, ranging from its creation in the 15th century to its dissolution in the 19th century. In this thesis there can be seen the reasons of the creation of the inquisition as well as the effects it brought to the different inhabitants of the Spanish territory.

This thesis also talks about how the inquisition carried out its "autos de fe", how it judged people and, in general, how it acted on a daily basis in the spanish society.

There are also several mentions to influential people of the time, including inquisitors and other people, such as Teresa de Ávila, Francisco Goya or Isabel de Castilla. At the end of the thesis there is an explanation on how the inquisition is viewed today, both by Spanish people and the rest of the world.

Klíčová slova

Inkvizice, Španělsko, Isabel Kastilská, inkviziční tribunál, conversos, nuevos cristianos, auto de fé

Keywords

Inquisition, Spain, Isabell of Castile, inquisition tribunal, conversos, nuevos cristianos, auto de fé

Obsah

Úvod	2
Závěr	3
Bibliografie	4
Summary	9
1. Inkvizice	10
1.1 Hereze.....	10
1.2 Začátek inkvizice.....	13
1.3 Biskupská inkvizice	14
1.4 Papežská inkvizice.....	17
2. Španělská inkvizice.....	19
2.1 Raná španělská inkvizice.....	20
2.3 Sjednocení Španělska	25
2.4 Specifika španělské inkvizice.....	27
3. Židé ve Španělsku.....	31
3.1 Projevy intolerance vůči židům.....	31
3.2 Španělský antisemitismus.....	32
3.3 Židovští conversos	33
3.4 Židé na královském dvoře	34
3.5 Vyhánění židů	36
3.6 Inkvizice a conversos	37
4. Inkvizice a protestanté	40
4.1 Toledský případ	42
5. Svatá Tereza z Ávily.....	45
6. Muslimové ve Španělsku	49
6.1 Soužití muslimů s křesťany	49
6.2 Nucené konverze muslimů.....	51
6.3 Muslimové a inkvizice	52
7. Rozmach inkvizice	57
7.1 Alonso de Hojeda.....	57
7.2 Inkviziční tribunály.....	58
7.3 Schéma inkvizice	61
7.4 Familiares.....	63
7.5 Inkvizice v Aragonsku.....	65
8. Významní inkvizitoři	67
8.1 Tomás Torquemada.....	67
8.2 Ximenés	69
9. Průběh inkvizičního procesu	72
9.1 Udání a přiznání.....	72
9.1.1 Lhůta milosti	73
9.1.2 Edikty víry.....	73
9.1.3 Calificadores	74
9.2 Věznění	75
9.3 Výslech a mučení.....	75
9.4 Rozsudek a trest	77
9.5 Auto de fé - akt víry	79
10. Dopad a činnost inkvizice.....	81
10.1 Cenzura.....	82

10.2 Vliv inkvizice na soudnictví.....	83
11. Konec inkvizice.....	84
11.1 Cádizský tribunál	85
11.2 Poslední oběť inkvizice	87
12. Náhledy na inkvizici.....	87
12.1 Zastánci a odpůrci inkvizice	87
12.3 Francisco Goya a inkvizice	90
Obrazové přílohy	92

Seznam zkratek

apod. - a podobně

atd. - a tak dále

např - například

pozn. – poznámka

str. - stránka

sv. - svatý

vyd. - vydání

Úvod

Inspirací pro mou diplomovou práci „Španělská inkvizice“ byl můj studijní pobyt ve Španělsku, kde jsem si povšimla, že téma inkvizice je tam dodnes živé. Během svého pobytu jsem navštívila místa spojená s inkvizicí, jako například univerzitu v Alcalá de Henares, kterou založil významný inkvizitor Francisco Ximénes de Cisneros. Velice mě zajímalo, jak dnešní badatelé nahlízejí na tuto „temnou dobu“ ~~svých~~ dějin a zda ji obhajují či zavrhuji. Rozhodla jsem se pro hlubší bádání a práci se španělskými prameny, které u nás jsou hůře dostupné. Mým záměrem bylo zmapovat vznik a historii inkvizice ve Španělsku a detailněji jí popsat situace židů a muslimů na Pyrenejském poloostrově v ~~této~~ tehdejší době.

Moje diplomová práce je rozdělena do několika kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly, v nichž se podrobněji vymezuje dané téma. Na závěr mé práce je vložena obrázková příloha se záměrem ilustrovat informace zmíněné v textu. Díky obrázku poštovní známky, na které je vyobrazen inkvizitor Ximénez, si čtenář uvědomí, že téma inkvizice není pro Španělsko jen dávnou historií, ale je dodnes se zájmem sledováno.

V naší zemi není dostatek odborné literatury zabývající se jen španělskou inkvizicí. Všechna dostupná díla jsou buď populárně naučná, či se zabývají inkvizicí v širším historickém celku. V Čechách je třeba známo dílo Radomíra Malého, který má však vyhraněné náboženské názory, které se promítají i do jeho interpretace historických událostí.

Stanoveným cílem mé diplomové práce je zmapování dosaženého bádání o španělské inkvizici, a to hlavně se zřetelem na detailnější rozpracování vztahu křesťanů k muslimům a židům. Právě proto je hlavní metodou této diplomové práce rešeršní zkoumání odborné literatury ve španělském jazyce. Výsledkem mého zkoumání ~~by mělo~~ má být popsání dějin inkvizice na Pyrenejském poloostrově a nastínění současného pohledu na inkvizici, ať už z pohledu španělských či zahraničních badatelů.

Závěr

Moje diplomová práce “Španělská inkvizice” je detailně ~~popsán~~ popisuje systém inkvizice, rozdělení inkvizičních tribunálů, schéma instituce inkvizice, její členy a její spolupracovníky. Dále je v práci předložen dobový pohled na královnu Isabel Kastilskou a zpracován život Terezy z Ávily, neboť letos se ve Španělsku připomíná pětset let od jejího narození. Tereza byla zakladatelkou řádu bosých karmelitánek, a přesto byla několikrát v hledáčku inkvizice.

V mé diplomové práci se podle mého názoru podařilo načerpat nové informace ze španělských materiálů, jako například vztah muslimů k většinové společnosti, a zmínit úryvky z ediktů víry, které se četly na Zelený čtvrtek. Mezi další zpracovaná témata patří např. vizitační cesta inkvizitora po jeho inkvizičním okrsku, či popsání tzv. Toledského případu. Šlo o kauzu protestantů ve španělském městě Toledo, mírumilovném městě, které povolilo, aby vedle sebe svobodně žila tři náboženství, křesťanství, islám a židovství.

Obrázková příloha zachycuje významné momenty, které dokreslují popisované téma. Jedním takovým obrázkem jsou Complutenská polyglota, tj. vícejazyčné vydání Bible, vydané tiskem roku 1520 díky zásluhou arcibiskupa Francisca Ximenéze, slavného inkvizitora, který bojoval proti muslimům. Complutenská polyglota obsahují hebrejský text Starého zákona, Vulgáty, Septuaginty a aramejské targumy k Pentateuchu. Je patrné, že inkvizice a s ní spojené osobnosti jsou dodnes živým tématem, neboť ve Španělsku je mnoho ulic, které se nazývají právě po výše zmíněném inkvizitorovi. Atmosféru ve španělské společnosti v době vrcholné inkvizice výstižně zachycují obrazy Francisca Goyi.

Bibliografie

PRAMENY

IRENEUS Z LYONU. *Adversus Haereses*. Svatého Otce Ireneia, biskupa a mučedníka. Patero kněh proti kacířstvím. Přeložil J.N. Desolda. Praha: Dědictví sv. Prokopa, č. XIV, 1876.

LITTERAE SACRAE

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. Praha: ČSB 2012. 18. vydání, ISBN 978-80-87287-51.

ATLASY, SLOVNÍKY A ENCYKLOPEDIE

Encyclopaedia Judaica, Keter Publishing House, Jerusalem 2007, 2. vydání.
ISBN 0-02865928-7.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. Praha: Kalich 2006, 4. vydání, 188 str. ISBN 80-7017-029-8.

PRACH, Václav. *Řecko-český slovník*. Praha: Springer a spol. 1942, vydání neuvedeno, ISBN neuvedeno.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda 2001. 1. vydání, I
ISBN 80-85927-85-3.

TICHÝ, Ladislav. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Burget 2001, 1. vydání,
ISBN 978-80-244-3275-5.

LITERATURA

AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*. Madrid: Akal 2011, 2. vydání, ISBN 8446032295.

BENNASSAR, Bartolome. *La inquisición española. Poder político y control social*. Barcelona: Critica 1984, 1. vydání, ISBN 8474231566.

BESNÉ, Rodríguez José Ramón. *El consejo de la Suprema inquisición*. Madrid: Editorial Complutense S.A. 2000, 1. vydání. ISBN: 84-7491-543-0.

CAMMARATA, Joan F. *El discurso femenino de Santa Teresa de Ávila, defensora de la mujer renacentista*. Actas del XI Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas. Ed. Juan Villegas. Irvine: University of California, 1994.

CASTILLO, Joaquin de. *El tribunal de la inquisición llamado de la fé o del santo oficio*. Barcelona: Ramon Martín Indar 1835, 1. vydání. ISBN neuvedeno.

COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, 2. vydání, ISBN 8432131652.

DOMÍNGUEZ, Ortez Antonio. *Los Conversos de origen judío después de la expulsión*, Madrid: Instituto Balmes de Sociología 1955, 1. vydání, ISBN neuvedeno.

DUFOUR, GERARD. *La inquisición española, aproximación a la España intolerante*. Barcelona: Informacion Y Revistas 1992, 1. vydání, ISBN 8476792220.

ESCUADERO, José Anton. *Estudios sobre la inquisición*. Madrid: Marcial Pons historia 2005, 1. vydání, ISBN 978 8498487071.

GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda 1973, 1. vydání, ISBN neuvedeno.

CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, 1. vydání
ISBN: 978-80-86493-22-0.

IGLESIAS, Fiqueroa Fernando. *Goya y la inquisición*. Madrid: Arte Hispanico 1929,
1. vydání, ISBN neuvedeno.

JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha: Rozmluvy 1995, 1. vydání
ISBN 978-80-85336-38-2.

KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, 1. vydání,
ISBN: 8498921988.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ, Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad
2002, 1. vydání, ISBN 80-7021-540-2.

LADERO, Quesada, Miguel Ángel. *Isabel la Católica vista por sus contemporáneos*.
Časopis En la España Medieval 2006/29, Madrid: Universidad Complutense 2006, vydání
první, ISSN 0214-3038, str. 225-286.

LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York:
Cambridge University press 2010, ISBN 978-1-108-01484-7.

LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 1*. New York:
Cambridge University press 2010, ISBN 978-1-108-01457-1.

LLORENTE DE LA PINTA, Miguel. *Inquisición Española*. Madrid: Archivo Agustiniano
1948, 1. vydání, ISBN neuvedeno.

MALÝ, Radomír. *Je dovoleno bránit inkvizici?* Frýdek- Místek: Regina Invicta 2013, 3. vydání, ISBN neuvedeno.

MORENO, Martínez Doris. *La invención de la inquisición.* Madrid: Murcial Pons 2004, 1. vydání, ISBN: 8495379783.

NIETO, José C. *El renacimiento y la otra España. Visión cultural sociospiritual,* Gêneve: Libreirie Droz, 1997, 1. vydání, ISBN 2600002340.

NIETO, Soria José Manuel. *Origen de la monarquía hispánica: propaganda y legitimación ca 1400- 1520.* Madrid: Dykinson 1999, 1. vydání, ISBN: 84-8155-437-5.

PÉREZ, Joseph. *Teresa de Ávila y la España de su tiempo.* Madrid: Edaf 2007, 1. vydání, ISBN: 8496107809.

RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition.* Oxford: Wiley-Blackwell 2005, 1. vydání, ISBN: 0631206000.

ROTH, Cecil. *History of the .* Skokil: Varda Books 2001, 1. vydání ISBN 1-59045-410-3.

RYŠ, Grzegorz: *Inkvizice,* Praha: Mladá fronta 2004, 1. vydání, ISBN 80-204-1089-9.

SANCHEZ, Granjel Luis. *El ejercicio médico de Judíos y Conversos en España.* Madrid: Instituto de Espana Real Academia nacional de Medicina 2003, 1. vydání, ISBN neuvedeno.

SKÝBOVÁ, Anna. *Králové, kacíři, inkvizitoři.* Praha: Československý spisovatel 1987, 1. vydání, ISBN neuvedeno.

TEREZA Z ÁVILY, *Las Fundaciones.* Madrid: San pablo 2009, 2.vydání, ISBN 9803507192.

TEREZA z Ávily. *Camino de perfección*. Madrid: CreateSpace Independent Publishing Platform 2008, 1. vydání ISBN: 1492940453.

VALDEÓN, Baroque Julio. *Cristianos, Musulmanes y Judíos en la España Medieval*, Madrid: Ambito Ediciones 2004, 1. vydání, ISBN 848183131

VARGAS, Fernandez Valentina. *Dos noticias sobre la inquisición española, una primera aproximación sobre ciertos aspectos cotidiana de la España del siglo XVII*. Madrid: Nueva visión, nuevos horizontes 1980, 1. vydání, ISBN 84-323-0395-X.

ZELDER, Nadie. *The formes Jews of this Kingdom. Sicilian Converts after the expulsion 1492- 1516*. Leiden: Koninklijke Brill 2003, 1. vydání. ISBN 90-041. 2898-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BRADSHAW, Benjamin. *What was the inquisition*. [online] [citováno dne 2015-03-15]
Dostupné z: <http://www.catholicadulifaiith.com>

BRAVO, Aguilar Nauhcatzin Tonatiuh. *El Santo oficio de la inquisición en España. Una aproximación a la tortura y autoincriminación en su procedimiento*.

[online]. [citováno dne 2015-02-19]

Dostupné z <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/hisder/cont/16/art/art4.pdf>

Indes librorum prohibitorum: [online]. [citováno dne 2015-02-24] Dostupné z:
www.katolikrevue.cz/fides

Jeptiška Luisa Colmenares: [online]. [citováno dne 2015-01-20] Dostupné z
<http://www.mujiresenlahistoria.com/2012/12/la-monja-de-carrion-luisa-colmenares.html>

PRISCILIAN: [online]. [citováno dne 2015-04-26]

Dostupné z: <http://www.fourthcentury.com/priscillian/>

Summary

This master thesis named "*The Spanish Inquisition*" describes the creation and extinction of the Spanish inquisition. This diploma thesis contains thirteen chapters. The very first one talks about the inquisition at a general level, while the second one focuses on the Spanish inquisition specifically. Other chapters are focused on the inquisition tribunal, the boom of the inquisition, important inquisitors and, of course, on the inquisition process itself. Two chapters talk about the Jews and the Muslims in Spain, in these chapters it is also unveiled how was the relationship between the jewish and muslims population with the catholics both before and after the creation of the inquisition in Spain. There are also explanations of a few notions such as "*nuevos cristianos*" and "*viejos cristianos*" which are important to understand the influence of the inquisition in Spain. The thesis also mentions important political characters as well as how the inquisition influenced the political and economical situation in Spain. There are also explanations on the guidelines which the inquisition follows to tell those who were good cristians from those who were not. It also contains a description of the historical relationships between Christianity, Judaism and Muslims. The final chapter describes the current views on the inquisition, both the positive and the negative.

1. Inkvizice

Dle *Encyclopaedia Judaica* je inkvizice speciální, stálý tribunál středověké katolické církve, ustanovený proto, aby vyšetřoval a bojoval proti herezím.¹

Slovo inkvizice pochází z latinského *inquisitio*², doslova vyhledávání důvodů. *Inquisitio* vychází z právního řádu ve starověkém Římě. Vyhledávání důvodů prováděly obě strany ve sporu a arbitr posléze vynesl rozsudek. Za časů císaře Augusta se zdroje práva začaly vázat k jedinému výnosu, a sice císařskému. Císař měl možnost jmenovat úředníka, který se mohl ujmout řízení proti někomu z vlastní iniciativy, tj. bez žalobce. Stačilo jen to, aby se úředník doslechl nějakou znepokojivou informací, která úředníka přesvědčila, aby se ujal žaloby. Po shromáždění důvodů žaloby (*inquisitio*) úředník mohl sám, bez soudce, vydat rozsudek. Jsou známy i případy, kdy se při provádění *inquisitio* mohlo přikročit k mučení, do třetího století n. l. víceméně jen proti otrokům. Proti svobodným občanům se mučení používalo jen zcela výjimečně, například v případě obvinění ze zrady.

¹*Encyclopaedia Judaica*. Jerusalem: Keter Publishing House 2007, str. 790.

²Kucharský, Pavel. *Latinsko český slovník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1957

1.1 Hereze

Kacířství neboli hereze se objevuje v dějinách křesťanství od jeho počátků, je skoro tak staré jako církve sama. Nesmíme zapomenout, že i sama církev byla na svém počátku viděna římským státem jako kacíř a byla perzekuovaná. Strach z perzekucí a ukrývání v katakombách vtisklo křesťanství snahu jak o solidaritu, tak o věroučnou jednotu a semknutí před rozmiškami. Církev již od začátku své existence bojovala s bludnými teoriemi, kterým se logicky musela bránit. Už apoštol Pavel ve svém listu do Korintu (1Kor 3,4-4,21) píše, že mezi věřícími se vytváří různé skupiny (řec. haireseis), aby se ukázalo, kdo se před Bohem osvědčí. Dle Pavla máme hříšníka v duchu přikázání lásky napomenout. Za nejpřísnější trest bylo považováno vyobcování z křesťanské komunity.

Co se ale skrývá pod pojmem hereze či kacíř? Hereze je slovo řeckého původu (*hairein* - zvolit). Jde tedy o odchylku od oficiální církevní doktríny v oblasti učení a kultu.³ Hereze postupem času přestala být chápána jako politováníhodný omyl, a začala být považována za hřích hodný odsouzení. Neboť, dle učenců, měla hereze za následek mravní úpadek.

Spisy prvních církevních otců jsou často zaměřeny proti herezím. Například svatý Ireneus z Lyonu píše ve svém díle o herezích „*Adversus haereses*“:

„Poněvadž někteří spustivši se víry, uvádějí řeči lživé a marná vyprávění rodů, kteráž více hádky působí, jak dí apoštol (1 Tim 1,4), nežli vzdělání boží, které jest u víře, a lestně strojenou přesvědčivostí svádějí rozum lidí méně zkušených a porobují si je, zlehčující výroky Páně, a špatnými jsou vykladači, krásných jeho slov; a mnohé v záhubu uvrhují, odvracující je pod rouškou vědeckého poznání od toho, který tento vesmír způsobil a zřídil, jako by cosi vyššího a většího okázati mohli nad tohoto Boha, který i nebe, i zemi i vše, co v nich jest, stvořil; přesvědčivou ovšem a umělou výmluvností

³ CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007 str. 9.

k bádání lákají duše prosté, ale nesmyslně je v záhubu přivádějí, učíce je rouhavým a bezbožným domněnkám o Světotvůrci, jelikož nejsou s to, aby lež od pravdy rozeznali.”⁴

První popravený kacíř v dějinách byl heretik Priscillianus ze Španělska, který byl kolem roku 380 jako první odsouzen na církevním koncilu v Zaragoze k upálení.⁵ Popravit ho nechal vzdorocísař Maxim z Trevíru. Zvedla se velká vlna odporu proti takovému krutému činu, tato poprava byla považována za vraždu. Kromě této jedné vraždy se objevily kruté tresty pro heretiky, kteří vraždili kohokoli, kdo se nechtěl přidat na jejich stranu. Samozřejmě nemůžeme opomenout, že křesťanské císařství bylo velice netolerantní vůči pohanským kultům ve svém státu. Neznáme však jediného pohanského mučedníka z rukou křesťanů. Ruku v ruce s upevňováním křesťanského císařství šlo i rozšiřování heretických nauk.⁶

Od dob Tomáše Akvinského vznikly dva tábory, které se nemohly shodnout na tom, jak s kacíři naložit. Tomáš Akvinský trval na tom, že kacíř má být trestán světskou mocí, protože hereze je kriminální čin “rozvracení státu”: Heretici se dopouštějí hříchu, pro který zasluhují být nejen vyloučení z církve vyobcováním, ale rovněž vymazáni ze světa prostřednictvím smrti. Neboť zničení víry, zajišťující vykoupení duše, je o mnoho těžší hřích než falšování peněz, které ulehčují časný život. A tedy, jsou-li padělatelé peněz nebo jiní zločinci bezodkladně a spravedlivě trestáni světskými vládci trestem smrti, tím spíše mají být ti, jimž je hereze dokázána, nejen prokleti, ale zcela oprávněně mají být odsouzeni k smrti.⁷

Vyskytl se ale i druhý názor, že v případě hereze není třeba být tak přísný. Např. sv. Kolumbán ve své *Knize Pokání* doporučil stále se přidržovat cesty pokání, či heretika přinutit ke krátkodobé askezi. Nakonec však zvítězila myšlenka, že je lépe kacíře upálit, než

⁴ Ireneus z Lyonu. *Adversus Haereses*. Svatého otce Irenea, biskupa a mučedníka. Patero kněh proti kacířství. Přeložil J.N. Desolda. Praha: Dědictví sv. Prokopa, č. XIV., 1876, str. 36.

⁵[online]. [citováno dne 2015-04-26] Dostupné z: <http://www.fourthcentury.com/priscillian/>

⁶ MALÝ, Radomír. *Je dovoleno bránit inkvizici?* Frýdek- Místek: Regina Invicta 2013, str. 8.

⁷ RYŠ, Grzegorz. *Inkvizice*, Praha: Mladá fronta 2004, str. 36.

jej nechat, aby setrval v bludech.⁸ Použití tortury, tj. práva útrpného při výsleších, a exekuci odsouzených heretiků upálením schválil dne 15. května roku 1252 svou nejznámější papežskou bulou *Ad extirpanda* Innocenc IV. (1243-54).⁹ V této souvislosti můžeme připomenout, že příkázání o upálení jakožto trestu nalezneme i ve Starém zákoně (Lv 20,14).¹⁰

1.2 Začátek inkvizice

Císař Friedrich I. Barbarossa podporoval vzdoropapeže: Viktora III. a Kalixta III. a donutil německé biskupy přísahat, že nikdo neschválí Alexandra III. jako papeže. Ale po porážce v bitvě u Legnana (roku 1176) byl donucen začít vyjednávat a o rok později v Benátkách uznal Alexandra III. za papeže. Alexandrovým nástupcem se stal Lucius III. (1181-1185), který se roku 1184 sešel s Friedrichem ve Veroně. Po jejich schůzce vyšel dekret *Ad abolendam*, který byl určen pro boj s herezí. Tento dokument bývá nazýván *Zakládající charta inkvizice*¹¹. Veronský dekret se zabýval právem, které je třeba použít vůči kacířům. Duchovní měl určit vinu (vést výslech). Po provedení vyšetření (*inquisitio*) měl být kacíř předán do rukou světského soudu, který měl stanovit trest, který odpovídal místním právním zvyklostem. Jednoduše řečeno, úkolem inkvizice bylo kacíře vyhledávat a identifikovat. Teze papeže Lucia III. byla doplněna papežem Innocencem III. na IV. lateránském koncilu r. 1215 článkem *De heretici*¹². Papež Innocenc III. byl první papež, který učinil jednu z priorit svého pontifikátu právě boj s herezemi. Církev přešla od přesvědčování k přinucení a trestání heretiků.

⁸ CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan v edici Karavela, str. 15.

⁹ LEA, Charles Henry. *A history of the inquisition of the Middle Age*. Volume 1. New York: Cambridge University Press 2010, str. 356.

¹⁰ Leviticus 20,14 - příkázání o upálení jakožto trestu za určitý druh incestu: "A kdož by vzal ženu a matku její nešlechtnost jest. Ohněm spálí i jej i je, aby nebylo nešlechtností uprostřed vás." (Bible kralická 1613)

¹¹ RYŠ, Grzegorz. *Inkvizice*, Praha: Mladá fronta 2004, str. 41.

¹² Ibid. str. 56

Od 11. století je možné najít obsáhlé zprávy o organizovaných kacířských hnutích. V této době byl ale stále ještě odmítán trest smrti pro kacíře. Trestem pro kacíře bývalo uvěznění v klášteře. K trestu smrti se přiklánělo jen v případech, kdy bylo kacířství spojeno s deliktem kriminální povahy, jako například plenění kostelů, vraždění či znásilnění. Postupně ale docházelo k legalizaci trestu smrti pro kacíře. V druhé polovině 12. století se papež s biskupy zasadil o to, aby světská moc respektovala, že o tom, kdo je či není kacíř, může rozhodnout jen církev. Papež dále usiloval o to, aby církev směla dát možnost odvolat bludya smířit se s církví u osoby, která byla provolána kacířem. To bylo impulsem ke vzniku inkvizice.

Dalším krokem ke vzniku inkvizice byl III. Lateránský koncil roku 1179. Právě tam vyšel článek *De hereticis*, který se snažil vymezit pravomoc duchovní a světské autority při stíhání kacířů.

1.3 Biskupská inkvizice

Hereze byla pochopena jako jeden z nejzávažnějších kriminálních činů, a tudíž bylo možno proti ní tvrdě zakročit a použít různorodé prostředky, jako např. mučení: “Zavrhuje všechny heretiky, nezávisle na jménu, pod nímž vystupují (...) Ti, kterým bude dokázána vina, mají být předáni světským vládcům nebo jejich úředníkům, aby jim byl vyměřen náležitý trest (...) Ustanovujeme, aby každý arcibiskup nebo biskup buď sám osobně nebo prostřednictvím arciděkana či jiných náležitých a ctihodných osob, dvakrát nebo přinejmenším jednou do roka provedl vizitaci sobě svěřené farnosti, o které by kroužila pověst, že v ní přebývají kacíři. Tam je povinen vymoci na dvou nebo třech osobách, těšících se dobré pověsti, a jestliže je to třeba, na celém okolí, aby tito složili přísahu, že jestliže by kdokoli věděl o kacířích nebo jiných osobách, shromažďujících se na tajných

shromážděních nebo se lišících od obvyklého chování věrných, postará se ohlásit je biskupovi. Obviněné musí biskup vyzvat, aby se k němu dostavili, a kanonicky je potrestat, jestliže se nemohli očistit z obvinění nebo po očistění znovu upadli do předchozích bludů ve víře. Ti, kteří se zavrženíhodnou vytrvalostí vzdorují a odmítnou složit přísahu, mají být právě tímto činem uznáni za heretiky”.¹³ Tento citovaný článek lze pokládat za faktické ustanovení inkvizice.

Na III. lateránském koncili v roce 1179 církevní otcové vystoupili proti těm, kteří “nešetří ani kostely, ani kláštery, nešetří ani vdovy, ani siroty, starce ani mladé lidi, neberou ohled na žádný věk ani pohlaví, ale po způsobu pohanů všechno ničí a pustoší.”¹⁴ Koncil se také nově vyjádřil k tomu, kdo povolá určitou osobu heretikem. Před tímto koncilem o povolání kacířem rozhodoval sněm, ale podle usnesení III. lateránského koncilu pravomoc určit heretika přešla na biskupa, který měl vytvořit a vést tomu odpovídající orgány. Jak šel ale čas, zvedal se počet případů nařčení z hereze a biskupské soudy samy nestačily všechno vyřešit. Papežové tedy vysílali k soudům své delegáty, aby biskupům pomohli. Tento postup postupně napomohl pozdějšímu zřízení papežské inkvizice.

Roku 1229 na biskupské synodě v Toulouse došlo k oficiálnímu zřízení církevního soudu, který se zabýval pouze kacířstvím. Tato biskupská synoda se konala u příležitosti ukončení albigenských válek. Vítězná strana se k albigenským chovala vyloženě zle: aniž by se zjišťovalo, zda daný člověk skutečně patří k albigenským, upálili jej.

Místní biskupové chtěli zabránit dalšímu krveprolití a vraždám nevinných lidí, tudíž se zasadili o zřízení řádného církevního tribunálu, který jako jediný by měl právo určit, kdo je či není opravdu heretikem. Heretik měl být později poslán k světské moci, která by ho po právu potrestala. Žádná světská moc ovšem neměla mít právo určit, kdo je či není heretikem. Heretik měl být světské moci předán nově zřízeným církevním soudem, jenž dostal název “*inkviziční*.” Toulouská synoda dále stanovila, že inkviziční soudy by měly být zřízeny v každé diecézi. Dozírat na ony soudy měl místní biskup.

¹³MALÝ, Radoslav. *Je dovoleno bránit inkvizici?* Frýdek- Místek: Regina Invicta 2013, str. 36.

¹⁴CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 28.

Tuto skutečnost upravil r. 1231 svým opatřením papež Řehoř IX., jenž odhalováním a souzením kacířů pověřil duchovní, kteří prošli nejvyšším stupněm teologického i právnického vzdělání. Tito učenci měli mít pravomoci papežem delegovaných soudců.

Nejlepší volbou se zdáli být dominikáni. Řád dominikánů, založený roku 1215 španělským mnichem Domingem de Guzmán – sv. Dominikem, byl hluboce oddán papeži a lpěl na vzdělanosti svých členů. Dalším důvodem pro pověření dominikánů bylo, že tito mniši jako misijní řád neměli žádné vazby k místnímu obyvatelstvu, kde působili. Až do 16. století lze pozorovat působení obou inkvizic, tj. inkvizice biskupské, vedené diecézními kněžími, a inkvizice papežské, kterou měly v rukou hlavně žebrové řády - dominikánské a občas i františkánské.

Jak již bylo výše řečeno, pronásledování kacířů dostali na starost nejdříve biskupové. Tresty nebyly ještě tak přísné jako později, šlo o církevní sankce, mezi které patřila např. častější účast na církevních obřadech, pravidelné modlení a zpřísnění půstů. Tudíž tato fáze se nazývá *inkvizice biskupská* či *inkvizice episkopální*. Mluvíme o období mezi 4. a 13. stoletím. Tato síla proti herezím se ale ukázala jako málo účinná, a proto bylo nutné vytvořit speciální tribunál. Ten se zrodil formou inkvizice ve 13. století, v období tzv. válek proti albigenským (1209-1229). Albigenští byli náboženská skupina, která odmítala církevní autority, božskou podstatu Ježíše Krista a uctívání svatých a která dokonce církev považovala za *synagogu satana*,¹⁵ skrze níž není možné dosáhnout spásy. Albigenští odmítali jíst maso, vejíčka. Inkvizitoři nazývali členy této náboženské skupiny *haereticus indutus* či *vestutus*.¹⁶ Každý měsíc probíhala ceremonie, která se nazývala *Consolamentum*¹⁷, což byl vlastně křest Duchem svatým. Nejvíce albigenských se nacházelo ve městě Albi (severovýchodně od Toulouse), odtud je odvozeno jejich

¹⁵LEA, Charles Henry. *A History of the Inquisition of the Middle Ages*. Volume 1. New York: Cambridge University Press 2010, str. 93.

¹⁶LEA, Charles Henry. *A History of the Inquisition of the Middle Ages*. Volume 1. New York: Cambridge University Press 2010, str 92.

¹⁷LEA, Charles Henry. *A History of the Inquisition of the Middle Ages*. Volume 1. New York: Cambridge University Press 2010, str 94.

pojmenování. Toto město navštívil roku 1204 zakladatel řádu dominikánů, sv. Dominik, ale ani jemu se nepodařilo albigenské odvrátit od hereze.

1.4 Papežská inkvizice

Papež Inocenc III. roku 1215 vydal koncilní článek číslo III, který se nazýval “*De hereticis*”, ve kterém píše, že uvaluje klatbu na každou herezi, statky odsouzených mají být zkonfiskovány a kacíř má být zatracen, pakliže neprovede žádné kroky, aby dokázal svou nevinu. Úkol zbavit se hereze byl svěřen do rukou skutečným profesionálům, protože bylo jasné, že biskupové měli mnoho povinností a nestíhali se plně věnovat boji proti herezím. A tak roku 1233 papež Řehoř IX. pověřil dominikánský řád úkolem vymýtit kacířství. Inkvizice se velice rychle stala obávanou institucí, před kterou nebylo úniku. Rozdělení rolí bylo dané. Zatímco inkvizitor se měl zabývat odhalováním a vyšetřováním kacířů, tak světská moc se měla zabývat je potrestáním. Pro tuto inkvizici se brzy vžil název *pontifikální* či *papežská* inkvizice.

Dějiny inkvizice lze rozdělit následovně:

- Biskupská inkvizice (1184 či 1190)
- Středověká inkvice (1231 - 16. století)
- Španělská inkizice (1478 - 18. století)
- Portugalská inkvizice (1536 - 1821)
- Římská inkvizice (1542 - 1860)¹⁸

¹⁸BRADSHAW, Benjamin. *What was the inquisition*. [online] [citováno dne 2015-03-15] Dostupné z: <http://www.catholicadulifaiith.com>

Od dvanáctého století si církev čím dál víc uvědomovala, že ztrácí svůj vliv a musí začít být aktivnější. Církev například zakázala díla filosofa Aristotela a jiných filosofů, na pařížské univerzitě byla dokonce zakázána četba aristotelských spisů.¹⁹ V Evropě díky cizím vlivům, například z arabského a židovského světa, se začaly objevovat cizí ideje, které pomalu a jistě začaly ohrožovat církev, a tudíž církev musela začít proti nim bojovat. Díky křížovým výpravám se též do Evropy dostaly cizí vlivy, které nebyly moc přijatelné pro církev. Církev se také obávala toho, že se více využívalo světského práva než církevního. Toto vše mohlo pomoci jako jeden z vlivů, aby vznikla inkvizice.

¹⁹LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume I.*, New York: Cambridge University press 2010, str. 58.

2. Španělská inkvizice

Na rozdíl od papežské inkvizice šel vývoj ve Španělsku svou vlastní, specifickou cestou. Inkvizice ve Španělsku měla ve znaku uprostřed kříž, symbol katolické víry, vlevo olivovou ratolest, která představovala odpuštění a smíření s Bohem, a vpravo meč, symbol odkazující na královskou moc, která bude soudit odsouzence.²⁰

Dle hispanisty Henryho Kamena je důležité rozlišovat pět etap španělské inkvizice:

1. od roku 1480 byli hlavním problémem židovští conversos,
2. začátek 16. století byl víceméně klidný,
3. od roku 1560 do 1614 byly hlavní boje proti muslimům a luteránům,
4. v 17. století nebyl boj s herezí už hlavním tématem,
5. 18. století už bylo opravdu víceméně klidné.²¹

²⁰viz obrázková příloha

²¹COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 158.

Procesy v období 1540 až 1700:²²

Provinění	Kastilie	Aragón
Židé	18,4%	3,8%
Muslimové	17,8%	28,8%
Bigamie	5,6%	6,3%
Rouhání a klení	33,4%	22,7%
Počet obětí celkově	44 674	25 890
Upáleno zaživa	826	520
Upáleno en efigie	778	291

Když se podíváme na tuto tabulku, musíme mít na paměti, že je třeba rozlišovat i geografické zóny. Například hlavní boje proti muslimským *conversos* probíhaly hlavně ve Valencii a Zaragoze, oproti tomu boje proti židovským *conversos* hlavně v Kastilii.

2.1 Raná španělská inkvizice

Ačkoliv španělskou inkvizici ustanovil král Fernando Aragonský až v roce 1478, první inkviziční tribunály ve Španělsku vznikly už ve 12. a 13. století. Aragonské království bylo jedním z center katarů, tudíž papež Řehoř IX. jmenoval roku 1238 první inkvizitory pro Katalánsko. Je pozoruhodné, že Kastilie a Portugalsko celý středověk neměly nic do činění s inkvizitory. Inkvizitoři se dříve objevili v severní oblasti Španělska, která sousedí s

²²COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 156.

Francií. V katalánském městě Gerona působil dominikánský inkvizitor Nicolas Eymerich. V té době ale ještě aragonský král Jan I. nedocenil jeho kvality a nechal ho vypovědět ze země, ačkoli tento horlivý inkvizitor připravil příručku pro inkvizitory s názvem *Directorium inquisitorum*,²³ která se zabývá praktickým popisem práce inkvizitorů.

*Directorium Inquisitorum*²⁴ je nejvýznamnější dílo které obsahuje první ucelené instrukce pro inkvizitory Tuto příručku sepsal Nicolas Eymerich ve svém avignonském a římském exilu. První část spisu se věnuje právní stránce podstaty vyhledávání kacířů, druhá část rozebírá různé hereze, jejich vývoj a znaky tak, aby je inkvizitor snadněji rozeznal. Ve třetí části je popsán samotný inkviziční proces, jakož i typy rozsudků. O důležitosti této praktické příručky pro inkvizitory, která vyšla poprvé v Seville roku 1500, svědčí to, že byla vydána tiskem, aby mohla být pohodlně rozšiřována po celém Španělsku.

Inkvizitor byl v tomto díle popisován jako osoba vznešená, vzdělaná v doktrínách, znalá všech herezí a teologických doktrín. Eymerich je přesvědčen, že práce inkvizitora je *záchranou duší heretiků*.²⁵ Ale v té době ještě stále biskupové moc nenaslouchali příkazům Eymericha, a tudíž inkvizice stále nebyla na tak vysoké úrovni, jako později. Díky Eymerichovi byl roku 1360 upálen heretik Nicolas z Calábrie,²⁶ který řekl že jeho učitel Martin Gonsalvo z Cuecny je Boží syn, který bude žít navždy, v den soudu se bude modlit za všechny duše a mrtvé vysvobodí z pekla. Eymerichův konec přišel, když chtěl před soud přivést katalánského učenice, spisovatele a misionáře Ramona Llulla,²⁷ kterého ale podporoval král. Eymerich byl nakonec sesazen ze svého úřadu inkvizitora a skončil v exilu.

²³GRIGULEVIČ, I.R. *Dějiny inkvizice*, Praha: Svoboda 1973, str. 195.

²⁴LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York: Cambridge University press 2010, str. 174.

²⁵LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York: Cambridge University press 2010, str. 174.

²⁶LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York: Cambridge University press 2010, str. 175.

²⁷LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York: Cambridge University press 2010, str. 176.

Král Juan I. dokonce o Eymerichovi pronesl, že je nepřitelem víry inspirovaný samotným satanem.²⁸ Po Eymerichovi byl jmenován do úřadu Bernardo Puig.

Roku 1242 byl v Aragonu vytvořen první inkviziční tribunál; sv. Dominik vyslal do oblasti Aragonie svého kontrolního komisaře, který požadoval speciální dohled. Avšak inkvizitoři tam zprvu nebyli stejně horliví, jako jejich kolegové z Francie a Německa, a vedli inkvizici relativně mírnými prostředky. Eymerichova příručka říká: “člověk se nesmí uchýlovat k výslechu dříve, než vyčerpá všechny ostatní způsoby zjišťování pravdy. Slušné zacházení, inteligence, nabádání osob s dobrými úmysly a dokonce hojné meditace a nepohodlí vězení často postačí k tomu, aby se obvinění přiznali.”²⁹

Na rozdíl od tohoto přístupu byli dominikáni pro přísnější postihy pro heretiky. Měli obzvláštní „cit“ pro vystopování a odhalování heretiků, proto prosluli jako *Domini canes*, to znamená *psi Páně*.³⁰

2.2 Rozkvět inkvizice

Papež Sixtus IV. dne 1. listopadu roku 1478 bulou *Exigit sinceræ devotionis affectus* a udělil španělským králům možnost jmenovat dva inkvizitory. V této bule se píše o tom, že: “mnoho židovských konvertitů nadále vedlo dva náboženské životy. Na veřejnosti se chovali jako křesťané, ale v soukromí pokračovali v praktikování ritů a zvyků své židovské

²⁸LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages Volume 2*. New York: Cambridge University press 2010, str. 176.

²⁹CHALUPA, Jiří: *Inkvizice, Stručné dějiny hanebnosti*, Praha: Aleš Skřivan v edici Karavela 2007, str 43.

³⁰[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z: www.domcentral.org/trad/shorthistory. The reference to "hounds" draws on the tradition that St. Dominic's mother, while pregnant with him, had a vision of a black and white dog with a torch in its mouth; wherever the dog went, it set fire to the earth. It was explained that the vision was fulfilled when Dominic and his followers went forth, clad in black and white, setting fire to the earth with the Gospel. In English, the word "hound" has two further meanings that may be drawn upon. A hound is loyal, and the Dominicans have a reputation as obedient servants of the faith. And a hound pursues its quarry ("hounds"), with perhaps a sometimes negative connotation or reference to the order's involvement with the inquisition.

víry, ve které též vychovávali své syny. Využívali výhod, které s sebou neslo soužití těchto náboženství a usilovali přimět konvertity k obrácení zpět ke staré víře. Dokonce se snažili, aby křesťané našli zalíbení v židovství.”³¹

V letech 1478 až 1516 nestála inkvizice ještě na pevných základech. O dva roky později začali inkvizitoři svou práci v Kastilii, v roce 1481 v Aragonu. Za doby vlády královského páru Isabel a Fernanda vzniklo dvacet sedm tribunálů.³² Ačkoli vytvořit první tribunály stálo mnoho úsilí, v krátkém čase byly již vytvořeny skoro v celé zemi, kromě Galicie, Navarry a Granady.³³ V letech 1480 až 1484 vznikla většina tribunálů, zejména v Andalucii. Od roku 1485 se zpomalilo tempo zakládání nových tribunálů, které tehdy vznikaly hlavně na severu Španělska (Toledo, Valladolid, Cuenca, León). Hranice inkvizičních krajů se mohly měnit podle potřeb inkvizice. Například Sevilla ztratila Cádiz, když se vytvořil nový tribunál v Jerezu. Po příjezdu inkvizitora do města se veřejně četla bula a královský výnos, který povoloval inkvizitorovi vést jeho práci. Lidé byli nuceni přísahat, že budou věrni Bohu i králi a bránit čistotu víry. Od roku 1500 aktivita svaté inkvizice klesala, a tudíž z nedostatku finančních prostředků bylo třeba spojit některé tribunály. Například roku 1499 se k Valladolidu přidalo město Burgos a Palencia.

Roku 1526 došlo ke dvěma důležitým událostem: konečně se vytvořil tribunál v Granadě a došlo k novému rozdělení inkvizičních krajů. Od roku 1560 až do roku 1820 už ale k žádné zásadní změně nedošlo. Inkvizice si rozdělila Španělsko na patnáct krajů, z nichž největší byl Valladolid s 89.873 km².³⁴

³¹BRAVO, Aguilar Nauhcatzin Tonatiuh. *El Santo oficio de la inquisición en España. Una aproximación a la tortura y autoincriminación en su procedimiento. online*. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/hisder/cont/16/art/art4.pdf> “muchos convertidos del judaísmo llevaban... vida religiosa doble. Comportabanse como cristianos en público; en privado seguían observando los ritos y practicando las costumbres de la fe judaica, en ella educaban a sus hijos y, aprovechando las ventajas de la convivencia, hacían prosélitos, removiendo en otros conversos la querencia de su antigua ley e induciendo a los cristianos... a las prácticas del judaísmo”

³²MORENO, Martínez Doris. *La invención de la inquisición*. Madrid: Murcial Pons 2004, str. 34.

³³BENNASSAR, Bartolome. *La inquisición española. Poder político y control social*. Barcelona: Critica 1984, str. 47.

³⁴BENNASSAR, Bartolome. *La inquisición española. Poder político y control social*. Barcelona: Critica 1984, str. 49.

Stávalo se ale, že hranice inkvizičních krajů zcela nekorespondovaly s hranicemi území opravdových zemských krajů. Například v Navaře vládci protestovali, že inkvizice sídlila v Tudele, a ne v hlavním městě Pamploně. Tudíž se inkvizitor občas zabývali případem v Zaragoze, což už byl jiný kraj.

V první polovině 16. století se inkvizitoři přestali pohybovat z místa na místo, ale usídlili se vždy v centru daného kraje. Vznikl tak nový systém inkvizice. Jeden z inkvizitorů vždy zůstal v hlavním městě svého kraje, zatímco druhý inkvizitor měl za úkol obejít celý kraj a zjistit, co se v daném kraji děje. Jako příklad zde lze uvést návštěvu granadského inkvizitora v letech 1573 a 1575.³⁵ V listopadu 1573 šel inkvizitor Mesía de Lasarte navštívit arcibiskupa de Guadix. Inkvizitor byl městem vždy velice dobře přijat, k ruce mu byla celá radnice, familiares a komisaři. Následující dva dny byly ohlášeny edikty víry, které nutily lidi jít oznámit vše, co slyšeli či viděli nekalého. Když se člověk udal sám, měl 40 dní na očištění se. Poté se inkvizitor zabýval udáními a po jejich vyřízení odešel do jiného města.

Zajímavostí je, že v roce 1513 jeden horlivý inkvizitor obešel za tři měsíce území o velikosti 600 kilometrů.³⁶ (Ciudad Real, Herrera del Duque, Guadalupe, Toledo a další města).

V letech 1525 až 1530 byly návštěvy inkvizitorů početnější a delší, než bývaly dříve, a ruku v ruce s tím šel i stoupající počet procesů. Inkvizice se již nezabývala jen novými křesťany, ale i starými křesťany a jejich prohřešky i vůči katolické víře či morálce.

Generální inkvizitor Valdés roku 1561 zmenšil pravomoce “putujícího” inkvizitora. Ten už nesměl rozhodovat o těžkých zločinech, v jeho pravomoci zůstaly jen malé přestupky. V 17. století cestování inkvizitorů končí úplně.

³⁵BENNASSAR, Bartolome. *La inquisición española. Poder político y control social*. Barcelona: Critica 1984, str. 52.

³⁶BENNASSAR, Bartolome. *La inquisición española. Poder político y control social*. Barcelona: Critica 1984, str. 56.

2.3 Sjednocení Španělska

Ve srovnání s Aragonií se v Kastilii, kterou pokládáme za nejvýznamnější oblast království Pyrenejského poloostrova, ve středověku španělská inkvizice neobjevila vůbec. Kacíři tam byli pronásledováni světskou mocí ve spolupráci s lokálními biskupy. Pro inkvizici neviděli kastilští králové na svém území žádný důvod. To se však změnilo ve druhé polovině 15. století, kdy svítila reálná naděje na vítězství nad muslimy a na sjednocení Španělska pod jedinou vládou. Jednotícím prvkem tohoto procesu byla církev, a tak se jednota ve věci náboženství stala státní nutností. O sjednocení Španělska se zásadně zasadil královský pár Isabel Kastilská a Fernando Aragonský.

Královskému páru šlo o teritoriální jednotu, jejímž cílem bylo politicky, ekonomicky, kulturně a také nábožensky homogenní impérium. Isabel s Fernandem byli častokrát upozorňováni, že právě náboženské minority této jednotě stojí v cestě. Proto od roku 1478 prosazovala královna segregáční legislativu, dle níž židé a muslimové museli žít odděleně ve zvláštních čtvrtích či ulicích. Židé, kteří by byli přistiženi mimo ghetto, měli být automaticky pokládáni za konvertity, a spadali tak pod inkviziční pravomoc.

V roce 1492 byla španělskou královnou Isabel dobytá Granada, poslední islámské panství na Pyrenejském poloostrově. Boabil, poslední granadský emír, podepsal kapitulaci. Od tohoto data se počítá konec islámu ve Španělsku. Na Nový rok 1492 vjela Isabel do Granady a doprovod ji dělal inkvizitor Torquemada. Papež Alexandr VI. udělil Isabelě a jejímu manželovi čestný titul *Los Reyes Catolicos - Katoličtí královští manželé*.³⁷ Prvním arcibiskupem v Granadě byl jmenován Isabelin zpovědník, Fernando de Talavera. Právě papež Alexandr VI. dělal vše možné pro inkvizici ve Španělsku. Po jeho zvolení papežem, roku 1492, povolil, aby vězni, odsouzení inkvizicí nemuseli být v přeplněných věznicích, ale mohli být odvezeni na galeje.³⁸

³⁷DOMÍNGUEZ, Ortez Antonio. *Los Conversos de origen judío después de la expulsión*, Madrid: Instituto Balmes de Sociología 1955, str. 17.

³⁸ZELDER, Nadia. *The former Jews of this Kingdom, Sicilian Convers after the expulsion 1492 – 1516*. Leiden: Koninklijke Brill 2003, str. 129.

Isabel Kastilská se narodila dne 22. dubna roku 1451 v Madrigal de las Altas Torres v Kastilii, její matkou byla portugalská princezna. Po smrti jejího otce se trůnu ujal její starší nevlastní bratr Jindřich IV. Jeho nevlastní sestra se i se svou matkou musela odstěhovat na menší hrad. Dříve než si vzala za manžela Fernanda, byla Isabel čtyřikrát neúspěšně zasnoubená, protože její sňatek měl být k užitku Kastilii. Poprvé byl jejím snoubencem právě Fernando, ale o něco později bylo jejich zasnoubení zrušeno. Jindřich IV. zemřel bez dědice, a tak po jeho smrti kastilští stavové v Segovii roku 1475 zvolili za svou novou královnu Kastilie a Leónu právě Isabel. Ta se téhož roku provdala za Fernanda Aragonského. Také on byl synem z druhého manželství. Aragonským králem se stal roku 1479. Kastilie a Aragon byly dvě rozdílné země, ať už jazykově, hospodářsky či kulturně. Rozhodně se nedalo mluvit o nějaké jednotě mezi oběma zeměmi. Pojítkem mezi nimi bylo právě manželství Isabel a Fernanda. Z jejich manželství vzešlo pět dětí, avšak jen jediný syn, který se jmenoval Juan. Jeho manželství mělo za cíl spojit španělskou rodinu s rakouskými Habsburky, a tak si Juan vzal za ženu Markétu, dceru rakouského císaře Maxmiliána I. Všechny sňatky měly za cíl oslabit Francii a posílit prestiž Španělska. Juan se oženil s Markétou v dubnu 1497, ale tentýž rok v říjnu zemřel. Markéta sice porodila dceru, bohužel však mrtvou. Vrátila se proto zpět ke svému otci do Flander. Všechny děti Isabel zůstaly bez dědice, a tak jedinou nadějí byla její dcera Juana, která byla provdána za habsburského prince Filipa Sličného, Markétina bratra. V roce 1501 odjel Filip se svou rodinou do Španělska, aby si zajistil španělské dědictví. Filipovi se však Španělsko nelíbilo, a tak se brzy sám vrátil do Flander. Roku 1503 Juana porodila syna, budoucího Ferdinanda I., který roku 1526 dosedl na český trůn. Dle Isabeliny závěti se po její smrti měla stát dědičkou Kastilie a Leónu její dcera Juana, která měla trůn přenechat svému dalšímu synovi Karlovi, až dosáhne věku dvaceti let. Královna Juana ale nebyla schopná samostatné vlády, a tak roku 1506 Juana a Filip Sličný převzali vládu společně. Jejich rádcem byl toledský arcibiskup Ximenes, po půl roce kralování však Filip zemřel. Po jeho smrti se u Juany projevovalo šílenství: odkládala neodložitelné, nepřijímala žádné úředníky, uváděla v chaos celý dvůr. V jejím okolí se nesměla vyskytovat žádná žena. Juana svou duševní chorobu

zdědila po své babičce, Isabelině matce. Konec vládě Juany Šílené učinil návrat Fernanda Aragonského. Vládl prozatímně, protože Karel byl ještě dítětem. Ve skutečnosti ale osobou, která vládla, byl arcibiskup Ximenes.

O královně Isabel se vyjadřovali i její současníci, ať už básníci, politici, spisovatelé. Zachovaly se nám i chvalozpěvy, jako například tento: "Byla to žena velice snaživá, mocná, rozumná, moudrá, upřímná, dáma dobrého původu, zbožná, citlivá, velice křesťanská, upřímná."³⁹

Duchovní královnou Isabel Kastilské, Pedro Mártir de Anglería, o ní napsal toto: "Věno královnou Isabel bylo mocnější než království jeho manžela. Na tomto území dodnes vládne Isabel, ačkoli se zdá, že vládnou oba stejným dílem. Oba žijí v Kastilii a z Kastilie vychází organizování a financování všech válek."⁴⁰

Inkvizice ve Španělsku de facto existovala od roku 1242, ale s nástupem královnou Isabel Kastilské na trůn se situace výrazně změnila. Španělská inkvizice byla od počátku ustanovena jako společný církevně světský soud, později však se inkvizice stala nástrojem státní moci, neboť duchovenstvo bylo závislé na koruně.

2.4 Specifika španělské inkvizice

Specifikem španělské inkvizice se stal dohled nad tím, aby tzv. *noví křesťané* (*nuevos cristianos*)⁴¹ – konvertité ze židů a muslimů (*conversos*) - byli pravověrnými křesťany, aby se nevraceli ke své původní víře. Na samotné židy ani muslimy inkviziční

³⁹LADERO, Quesada, Miguel Ángel. *Isabel la Católica vista por sus contemporáneos*. Madrid: Universidad Complutense 2006. str. 236 "Fue muger muy esforcadísima, muy poderosa, prudentísima, sabia, honestísima, casta, devota, discreta, cristianísima, verdadera, clara."

⁴⁰LADERO, Quesada, Miguel Ángel. *Isabel la Católica vista por sus contemporáneos*. Madrid: Universidad Complutense 2006. str 245 "En la dote de la reina hay muchos mas reinos que en la de su esposo y mucho más poderosos, en los cuales se hace lo que ella ordena, pero manda de la manera que parece que mandan igualmente los dos. Ambos viven en Castilla y de Castilla sale la organización y dispendios de la guerra."

⁴¹CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 51.

moc nedosahovala, protože byli považováni za nevěřící (*infieles*)⁴², nikoli za kacíře (*herefes*). Jako takoví však nevyhovovali myšlence jednotného křesťanského státu, tak byli postupně za Španělska zcela vypuzeni.

Po vyhnání všech náboženských a národních menšin z Pyrenejského poloostrova se podařilo díky přísnému inkvizičnímu dohledu vybudovat nábožensky jednotnou a disciplinovanou společnost. To ale bylo vykoupeno strachem, nedůvěrou a intolerancí. Inkvizice šla ruku v ruce s udavačstvím. Lidé se někdy raději udávali i sami, protože měli strach, že by je mohl udat jejich ustrašený soused, a oni by pak byli vyloučeni z církve.

Atmosféra nedůvěry a intolerance ve společnosti měla dopad také na vědu a literaturu. Knihkupci museli žádat inkvizici o povolení pro svou živnost a tisknout se směly pouze povolené knihy, které nebyly na seznamu knih zakázaných. Atmosféru této doby vykresluje skutečnost, že například celá katedra hebraistiky na univerzitě v Salamance byla pronásledována inkvizitory. Inkvizice nařkla profesory této katedry z toho, že “pohrdají latinskou verzí Bible.”⁴³ Mnoho španělských profesorů uprchlo v 16. století do Francie, především na univerzitu v Sorbonně. Např. syn inkvizitora Alonsa Manriqueho, učenec Rodrigo, který žil ve vyhnanství v Paříži, odkud napsal roku 1533 Juanu Luísu Vivesovi: “Máte pravdu, naše země je příkladem pýchy a závisti. Mohl byste ještě dodat, že to je země barbarství. Je zcela nepochybné, že u nás nemůže být nikdo kulturní, aby nebyl podezříván z kacířství, bludů a židovské víry. To znamená, že vzdělanci dostali náhubek. Ti, kdo hledají spásu v učenosti, jak konstatujete, zakoušejí velké obavy.”⁴⁴

Španělskou inkvizicí nechápeme jen jednotlivé středověké inkviziční soudy, které bojovaly proti dobovým herezím, ale též jako významnou politickou sílu, jež se spolupodílela na vytvoření jednotného španělského království. Typickým rysem španělské inkvizice byla její poslušnost králi, nikoli papeži. Španělská inkvizice uznávala papežskou svrchovanost jen formálně a do určité míry, inkvizitoři byli jmenováni králem, a ne

⁴²CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 52.

⁴³ibid. str. 55.

⁴⁴GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda 1973, str. 215.

papežem. Dalším významným rozdílem bylo, že odvolání proti rozsudku do Říma se ve Španělsku vůbec neumožňovalo. Hlavní rozdíly oproti klasickým inkvizičním tribunálům jiných zemí byly následující: Inkviziční soudy v ostatních zemích bojovaly jen proti heretikům, naproti tomu španělský inkviziční soud bojoval jak proti heretikům, tak i proti *conversos*, kteří se obrátili ke křesťanství jen zdánlivě. Dále: inkviziční soudy ve Španělsku se zabývaly nejen náboženskými otázkami, ale i kauzami, které všude jinde spadaly pod pravomoc světských soudů, jako například vlastizradou, bigamií, loupežemi a krádežemi.

Španělská inkvizice byla nejaktivnější v prvních třiceti letech svého působení. Dle statistik vydala v letech 1550 až 1800 až tři či čtyři tisíce rozsudků smrti. Inkvizice však netrestala jen upálením na hranici, k trestům musíme počítat i konfiskaci jmění, vyhnání, bičování, galeje, nošení odlišného – kajícího - oděvu (*sanbenito*), vykonání pouti, uvěznění.⁴⁵

Dříve než rozsudky začala vydávat nejvyšší inkviziční rada *Consejo de la Suprema y General Inquisición*,⁴⁶ známá též jako *Suprema*, náležela tato povinnost radě pro víru (*Consulta de-fe*), která byla svolávána místním inkvizičním tribunálem. Tuto radu tvořili inkvizitoři, místní teologové - poradci a představitelé biskupa. *Suprema* byla vytvořena roku 1483 a v jejím čele stál generální inkvizitor. Koncem roku 1605 Simón Contarini v Benátkách pronesl, že *Consejo* má absolutní moc co se týče otázek víry, (...) a že stát podporuje *Consejo* a propůjčuje mu moc, aby mohl z náboženských důvodů vyhnat židy a muslimy ze země.⁴⁷ Doznání, které smělo být vynuceno i mučením, bylo vedeno ve spisech, které byly zaznamenávány pro každý případ zvlášť. Před samotným doznáním obžalovaný pobýval ve vězení, kde žil ze svých prostředků převzatých tribunálem, tj. na vlastní náklady. Rozsudky byly většinou vyhlášovány veřejně, během ceremonie nazvané *auto de fe* (*actus fidei* – akt víry).⁴⁸

⁴⁵CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 65.

⁴⁶RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005 str. 24.

⁴⁷BESNÉ, Rodríguez Ramón José. *El consejo de la Suprema Inquisición*. Madrid: Editorial Comlutense S.A. 2000, str. 17.

⁴⁸SKÝBOVÁ, Anna: *Králové, kacíři, inkvizitoři*, Praha: Československý spisovatel 1987, str. 83.

V důsledku zostřování postupu španělské inkvizice dorazily do Říma stížnosti na chování španělských inkvizitorů, a tak byl papež Alexander VI. (1431-1503) nucen zakročit; nařídil při vedení inkvizičních procesů respektování předpisů, závazných pro celou církev.

3. Židé ve Španělsku

Situace židů ve Španělsku se v průběhu dějin dosti měnila. V 10. a v 11. století žili židé v míru v Andalucii (*al-Andalus*),⁴⁹ v období reconquisty byli akceptováni, protože byli zárukou znovuosídlení země, kterou opustili muslimové. Až do 14. století nedocházelo na území Španělska téměř k žádným konfliktům mezi židy a křesťany. Ještě v roce 1199 papež Inocenc III. bulou *Constitutio pro iudaeis*⁵⁰ zakázal násilné pokřtívání židů na křesťanském území. Španělsko té doby bylo poměrně tolerantní vůči ostatním náboženstvím. Velice tolerantní byl kastilský král Alfons X. El Sabio – Moudrý, který žil v letech 1221-1284, se právem pyšnil tím, že je “vládcem tří náboženství”, a sice křesťanství, islámu a judaismu. Je zajímavé poukázat na to, že například blízko Toleda, ve městě Maqueda, bylo v 15. století 281 rodin židovských a pouze 50 křesťanských.⁵¹

3.1 Projevy intolerance vůči židům

Toto tolerantní období následně vystřídala přísnější doba, kdy vůči židům stoupala nevráživost. Vznikaly ničím nepodložené pomluvy, že se židé dopouštějí rituálních zločinů, například vražd křesťanských chlapců, jejichž krev měla být využívána k výrobě macesů, šířily se fámy o znesvěcování hostie, otravování studní atd. Za této situace se mnozí židé, otřesení nenávistí a masovými pogromy, raději rozhodli přijmout křest. Právě židé a konvertité se dostali do zorného pole šlechty, která se začala zabývat úvahami o čistotě krve

⁴⁹COMELLA, Beatriz. *La inquisición española*. Madrid: Rialp 1999.str. 46.

⁵⁰COMELLA, Beatriz. *La inquisición española*. Madrid: Rialp 1999.str. 53.

⁵¹KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, str. 19.

(*limpieza de sangre*).⁵² Španělé se cítili být nadřazeni jak židovským, tak muslimským “přivandrovalcům”; xenofobie byla zdůvodňována tzv. rasovou úzkostí.

Předpojatost vůči židům výrazně vzrostla po IV. lateránském koncilu roku 1215, kdy vstoupilo v platnost nařízení, podle něhož se křesťané neměli mísit s židy. Jak už bylo zmíněno, židé byli proto povinni nosit na svém oděvu viditelné znamení své víry a žít v přidělených oddělených čtvrtích. Roku 1235 bylo na concilu v Arles rozhodnuto, že židé musí povinně na svých oděvech nosit žlutou barvu, která měla symbolizovat Jidášovu zradu. Ve Španělsku se toto nařízení mnoho let odmítalo. Od roku 1313 byli židé donuceni na svém oděvu nosit žlutý kruh. Později židé nesměli nosit oblečení z hedvábí a měli přikázaný stříh vlasů; také nesměli mít pohlavní styk mimo svou náboženskou skupinu. Židům bylo kromě toho odebráno právo svědčit v soudních sporech vedených proti křesťanům.

3.2 Španělský antisemitismus

Ve vztahu k židům byla rozhodující španělská křesťanská šlechta, která nesmírně zbohatla z peněz, získaných od vyhnaných muslimů v rámci reconquisty. Ke střetům mezi židy a křesťany docházelo hlavně z praktického důvodu: židé žili a bohatli hlavně z lichvy. Již od starověku však byla lichva považována za hřích, a tak mnoho křesťanů přijalo názor, že židům jde jen o peníze a že se snaží obohatit na účet křesťanů. Jak se rozvíjel obchod, peněžní toky usměrňovali hlavně židovští bankéři. Ti za své půjčky vyžadovali často až třicetiprocentní úrok. Tyto skutečnosti velice dráždily španělskou křesťanskou šlechtu. Postupem času se šlechta snažila získat hospodářskou převahu a zdůraznit svou moc a politickou dominanci i v oblasti kultury a náboženství. Pro dosažení těchto cílů bylo nutné zbavit menšiny jejich práv, a první na řadě byli židé.

⁵²CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 66.

Nenávist vůči židům eskalovala v roce 1391 velkými pogromy, které se ze Sevilly rozšířily po celém Španělsku. Synagogy byly ničeny, nebo přeměňovány na křesťanské kostely. Židé byli hromadně zabíjeni a jejich majetek rozkrádán. Následně roku 1412 bylo židům znemožněno získat šlechtický titul, bylo zakázáno nosit zbraně, zaměstnávat křesťany a vykonávat určité profese, například kupectví, lékařství a porodnictví.

3.3 Židovští conversos

Rabíni varovali židy před následky converze. Rabi Jehuda ibn Verga přirovnal konvertity – *anusim* ke třem párům hrdliček. “První pár zůstane ve Španělsku a bude oškubán: přijde o všechno jmění, bude zabit nebo upálen. Druhý pár bude také oškubán - ztratí majetek - ale zachrání si život útekem, až nastanou zlé časy. Třetí pár, který uprchne jako první, si zachrání život i majetek.”⁵³ Židé nazývali židy, kteří přestoupili na křesťanskou víru, *anusim*,⁵⁴ což v překladu znamená *donuceni* (k nové víře). Křesťané obrácené židy nazývali *conversos*⁵⁵ - *nuevos cristianos*. Hanlivé označení *marranos*⁵⁶ je odvozeno od slova prase ve středověké španělštině. Novým křesťanům se též říkalo *alboraycos*⁵⁷, je to posměšné označení odvozeno od jména *al-Bural* – byl mulou Mohammada, říkalo se, že nebyl ani kůň, ani osel, stejně jako noví křesťané nejsou ani křesťany, ani židy.

Conversos měli získat teoreticky stejná hospodářská práva jako staří křesťané, takže se stali vetřelci v obchodě, v řemeslech a proměnili se v ekonomickou hrozbou pro ostatní obyvatele. *Conversos* tudíž byli méně oblíbenými, než žide, kteří se své víry nevzdali.

⁵³JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha: Rozmluvy, Praha 1995, str. 217.

⁵⁴ROTH, Cecil. *History of the marranos*. Skokie: Varda Books 2001, str. 27-8.

⁵⁵ROTH, Cecil. *History of the marranos*. Skokie: Varda Books 2001, str. 27-8.

⁵⁶ROTH, Cecil. *History of the marranos*. Skokie: Varda Books 2001, str. 27-8.

⁵⁷ROTH, Cecil. *History of the marranos*. Skokie: Varda Books 2001, str. 27-8.

Ve Španělsku probíhala propaganda proti conversos tzv. *anticonverta*.⁵⁸ V roce 1449 v Toledu dav lidí zaútočil na domy tamějších konvertitů, jejich příbytky byly zničeny a došlo k mnoha vraždám a zbytečnému krveprolití. Zástupce státní administrativy, Pedro Sarmiento, vydal nařízení *Sentencia-Estatuto*⁵⁹, které obnovilo dřívější antisemitské zákonodárství. Tato nařízení se nově vztahovala i na *conversos*. Zásadou Pedra Sarmienta byla publikována také již zmíněná teze o čistotě krve. Podle ní židé nesměli vykonávat žádné úřední funkce, protože se prý provinili mnoha hříchy vůči křesťanům. Papež Mikuláš V. (1397-1455) byl sice proti této myšlence, ale nakonec potvrdil kompetence španělské inkvizice a schválil její postup proti židům.

Františkánský mnich Alonso de Espina v roce 1459 publikoval spis *La fortaleza de la fe (Síla víry)*,⁶⁰ v němž otevřeně útočil na *conversos*. Zpochybnil v tomto díle tyto nové stoupence křesťanství a vyjádřil své obavy ohledně soužití křesťanů a konvertitů.

3.4 Židé na královském dvoře

Král Alfonso I. El Sabio také měl židovské lékaře. Jeho známým doktorem byl Judah ben Moses ha-Kohen. Židovský lékař Samuel ibn Waqar byl osobním lékařem krále Alfonsa XI. a napsal první lékařskou příručku psanou ve španělském jazyce. Žid Moses ben Samuel de Roquemaure, který po křtu přijal jméno Juan de Aviñon, napsal knihu o lékařství *La Sevillana Medicina*⁶¹. Kastilský král Pedro I. měl též řadu židovských lékařů a dokonce i

⁵⁸NIETO, Soria, José Manuel. *Orígenes de la monarquía hispánica, propaganda y legitimación ca. 1400-1520*. Madrid: Dykinson 1999, str. 246.

⁵⁹NIETO, Soria, José Manuel. *Orígenes de la monarquía hispánica, propaganda y legitimación ca. 1400-1520*. Madrid: Dykinson 1999, str. 246.

⁶⁰DE LA PINTA, Miguel: *Inquisición Española*, Madrid: Archivo Agustiniiano 1948, str 19.

⁶¹SANCHEZ, Granjel Luis. *El ejercicio médico de Judíos y Conversos en España*. Madrid: Instituto de Espana Real Academia nacional de Medicina 2003, str. 17.

astrologů. Španělští králové, ať už měli k židům jakýkoli vztah, se i později rozhodli, že si na svém dvoře nechají lékaře, zlatníky a další schopné lidi.

Na konci středověku nebylo moc křesťanských lékařů ve Španělsku, ale mnoho židovských. Bohatí lidé měli v oblibě židovské doktory, v Aragónu a Kastilii téměř všichni z vyšších vrstev měli svého židovského lékaře.⁶²

Ve službách královského páru bylo tolik židů, že v Aragónu se dokonce židům přezdívalo “králův poklad”. Isabel roku 1477 pronesla, že všichni židé, kteří žijí na jejím území, jsou pod její ochranou.⁶³ Židé sloužili králi a královně jako rádcové a finančníci (např. bratři Abravanel a Bienveniste). Až do roku 1468 byl dvorním lékařem krále Fernanda žid David Abenasaya. Královniným osobním šperkařem byl proslulý zlatník Vidal Astori. Další významnou osobou byl Samuel Abolafia, který zásoboval královský dvůr během války v Granadě. Mezi lety 1440 a 1469 bylo 15% kastilských výběračů daní právě ze strany židů.⁶⁴ Židé tyto významné pozice na španělském královském dvoře zastávali v době, kdy už bylo židům zakázáno stavět nové synagogy, léčit křesťany a pomáhat křesťanským ženám při porodu. Na nákup potravin a léků potřebovali židé zvláštní povolení. Podle Luise Suaréze: “židé se stali obětmi, které Španělé obětovali, aby mohl vzniknout stát, který ale zároveň sami židé pomáhali vytvořit, neboť královské rodině půjčovali peníze.”⁶⁵ Kuriózní situaci ve Španělsku dokládá i skutečnost, že z rodiny konvertitů pocházel i kardinál Juan de Torquemada, strýc inkvizitora Tomáše. Ačkoli královský pár neměl z počátku protižidovské tendence, po vyhrání války v Granadě se mělo za to, že království je pod Boží ochranou. Isabel dne 31. března roku 1492, za svého pobytu v Granadě, řekla, že židé z Kastilie a Aragónu do 31. července buď přijmou křest, nebo musí odejít.⁶⁶

⁶²KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, str 18.

⁶³KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, str. 22.

⁶⁴KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, str 18.

⁶⁵COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, .str. 56, “los judios iban a ser victimas del crecimiento de un Estado al que ellos contribuyeron prestando servicios económicos importantes a la monarquía.”

⁶⁶KAMEN, Henry. *La inquisición española*. Madrid: Crítica 12, 2011, str. 22.

3.5 Vyhánění židů

V roce 1483 začalo vyhánění židů z jihu Španělska (Andalucie). Židé nejprve odcházeli do jiných oblastí země, dokud nedošlo k vyhnání celkovému. Důvody pro vyhánění židů byly pro královský, katolický pár dva, a sice: židům bylo vyčítáno, že hromadí peníze, aby mohli přemoci křesťany, a že stále potajmu praktikují Mojžíšův zákon. Písemné nařízení o vyhnání židů z celého Španělska bylo vydáno dne 31. března roku 1492. Profesori z pařížské univerzity na to reagovali tak, že poslali královskému páru blahopřejný dopis.

Židé měli tři měsíce na to, aby opustili svůj dům a odstěhovali se, aneb aby se rozhodli pro křest. Svého majetku se nesměli zbavit za peníze, ale jen formou směny. Potupnost tohoto postupu ilustrují případy, kdy židovští majitelé za svůj dům dostali jen jednu krávu či ovci. Židé se proto snažili své peníze ukrýt, např. do těla zvířete nebo i do těla vlastního, takže nebylo výjimkou najít na cestách rozpáraná těla židů a dobytčat. Byli vnímáni stejně. Rabín Jicchak Aram varoval konvertity, že “mezi Nežidy nedojdete klidu a váš život bude viset na vlásku... Třetina (z vás) shoří na hranici, třetina prchne a ti, kteří zůstanou budou žít ve strachu.”⁶⁷

Smutnou ironií bylo, že židé byli postaveni před volbu konvertovat, zemřít, či opustit zemi, ale i po konverzi zůstala jejich situace stejně neutěšenou. Byli obviňováni z neupřímné víry - falše, pro kterou byli stíháni inkvizicí.

V důsledku královského nařízení z roku 1492 prchali židé ze Španělska do sousedního Portugalska. Portugalský král Juan II. to s vděkem kvitoval, protože právě tehdy vedl dosti nákladné války v severní Africe a potřeboval peníze. Otevřel proto hranice pro

⁶⁷JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Praha: Rozmluvy 1995, str. 217.

španělské židy, ale ti museli za vstup do Portugalska zaplatit osm zlatých cruzadů za osobu. Pozdější král Juan III. se po vzoru Španělska snažil dostat do Portugalska inkvizici, ale ta se tam díky odporu a podplácení židů ještě nějaký čas neujala. První portugalská *auto da fé* proběhla v Lisabonu až v roce 1540.

Židovští *conversos* ze Španělska, ale i z Portugalska, přechali také na Apeninský poloostrov. *Conversos* se v Itálii mohli vrátit ke své původní víře, aniž by jim hrozilo nebezpečí. Nebezpečná pro ně byla jen Sicílie, kde vládl aragonský král.

3.6 Inkvizice a conversos

V té době se *conversos* dostali do popředí zájmu španělské inkvizice. Židé, kteří přestoupili ke křesťanství, ale neplnili náboženské povinnosti dostatečně horlivě, byli označeni za *judaizantes*⁶⁸ (tj. vracející se k židovské víře) a souzeni inkvizičním tribunálem. Inkvizice bedlivě sledovala stopy, podle nichž se dalo soudit, že židé přestoupili na novou víru jen kvůli záchraně života, a přitom si svou víru tajně uchovali. K těmto indiciím patřilo např. mytí rukou před modlitbou, sváteční oblečení v sobotu (nikoli v neděli), pojmenování dětí starozákonními jmény nebo odmítání vepřového. Pro inkvizici byli podezřelí i umírající, kteří se obraceli tváří ke zdi.

V hledáčku španělské inkvizice se tito *falešní křesťané* objevili hlavně ve dvou obdobích. První z nich bylo mezi léty 1481 až 1530, druhé pak v letech 1650 až 1720, kdy nastal opětovný příliv židů z Portugalska. Židé utíkali zpět do Španělska hlavně kvůli pronásledování a nenávisti. V mezidobí se španělská inkvizice zabývala hlavně bojem s protestantismem.

⁶⁸DOMÍNGUEZ, Ortez Antonio. *Los Conversos de origen judío después de la expulsión*, Madrid: Instituto Balmes de Sociología 1955, str. 26.

Za celou dobu působení inkvizice ve Španělsku je doloženo přibližně 3 000 procesů vedených proti *conversos*, přičemž nejvíce z nich proběhlo v prvních letech působení inkvizice.

Důvody židů pro konverzi ke křesťanství byly za této situace zcela pochopitelné. Aby byl pro židy přechod ke křesťanství snazší, kladl se důraz na monoteismus křesťanství. Proto židé pro Boha nepoužívali výraz *Dios*, ale „*el dio*“⁶⁹, neboť plurální koncovka „s“ slova *Dios* jim evokovala nauku o Trojici. Tuto představu židé odmítali, jelikož v nich vzbuzovala představu polyteismu. Židé také nepřijímali křesťanské náboženské obrazy, a čím dál více se upínali k naději na příchod mesiáše, který je zachrání z jejich utrpení. Mnoho *conversos* nadále věřilo, že jen Mojžíšova víra je může vysvobodit, nikoliv křesťanství. Je však třeba podotknout, že však bylo také mnoho židů, kteří přestoupili na novou víru upřímně, neboť se jim líbila.

Také je třeba zmínit, že některé evangelizační kampaně byly prováděny pod nátlakem a násilím. Například ve Valencii v 15. století probíhaly hromadné násilné konverze tak, že se křtilo koštětem namočeným ve svěcené vodě. Ke konverzím často vyzývali samotní kněží. Jedním takovým knězem, který obracel židy na křesťanství, byl valencijský kazatel Vicent Ferrer. Putoval z vesnice do vesnice, v jedné ruce pergamen s Mojžíšovým zákonem, ve druhé ruce kříž s ukřižovaným Kristem, sekundován zdivočelým davem, který podtrhoval sílu jeho argumentů... Tvrdilo se, že jednou v Toledu dosáhl čtyř tisíc konverzí během jediného dne a v segovijské diecézi vymýtil židovství tak, že po něm téměř nezůstalo stopy.⁷⁰

Jak již bylo výše naznačeno, ani pokřtění židé nemohli žít v klidu - stále byli sledováni nedůvěřivým pohledem svých křesťanských sousedů. Negativní postoj španělské společnosti vůči konvertitům je patrný také z jejich pojmenování. *Conversos* byli nazýváni *nuevos cristianos* (*noví křesťané*), ale byli viděni též jako *falsos conversos*⁷¹ (*falešní*

⁶⁹COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999,, str. 50.

⁷⁰CHALUPA, Jiří. *Inkvizice, Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 49.

⁷¹COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 49.

konvertité). Jako takoví byli vystavěni nenávisti ze strany *pravých křesťanů* do té míry, že se ve Španělsku konvertovaným židům přezdívalo *marranos*. Etymologie tohoto slova nabízí více výkladů: v arabštině slovo *murain* znamená *pokrytec*, anebo přichází do úvahy souvislost se španělským slovem *marrano*, které označuje prase. Zřejmě šlo o narážku na židovský zvyk nejíst vepřové maso. Na Mallorce se obdobně říkalo pokřtěným židům “*chuetas*”⁷²- vepřové maso. Každopádně šlo ve všech zmíněných případech o pejorativa, tedy dehonestující pojmenování. Slovo *marrano* se rozšířilo po celém Středomoří, a paradoxně pak Italové tento výraz používali k označení všech Španělů.

⁷²COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 51.

4. Inkvizice a protestanté

Do Španělska se samozřejmě dostaly také myšlenky luterství, a to díky luteránským knihám. Španělský král Filip II. v roce 1559 předal inkvizici právo zabývat se cenzurou. Od roku 1558 byl obchod se zakázanými knihami trestán dokonce smrtí. Arcibiskup sevillský Fernando de Valdés se v roce 1524 stal členem Supremy. Díky Fernandovi de Valdésovi vznikl roku 1561 tribunál v Galicii, který si měl osvojit práci tribunálu z Valladolidu, který měl v té době plné ruce práce s luterány.

Ohniska luterství byla ve Valladolidu a v klášteře sv. Isidora v Seville. Šířiteli luteránského učení byli Carlos del Seso a Doctor Cazalla, kteří udržovali vztahy s Německem a Itálií. Nejznámější soud byl veden proti toledskému arcibiskupovi, Bartolomeovi de Carranzovi. Jeho proces trval neuvěřitelných šestnáct let a byl nespravedlivý.

V roce 1558 napsal Bartolomé Carranza dílo, které nazval *Comentario al Catecismo cristiano*⁷³ (Komentář ke křesťanskému katechismu). Carranza byl tělem i duší katolík, ale četl luterská díla, aby se informoval o problematice. Celý život se vyhýbal vysokým postům, dával přednost práci na univerzitě. Nechtěl být ani zpovědníkem prince Filipa. Ale osud tomu chtěl jinak a Carranza byl jmenován do delegace španělského duchovenstva na koncilu tridentském. Mezitím se španělský král Filip oženil s anglickou princeznou Marií Tudorovnou a Carranza byl ustanoven osobou, která má pomoci s rekatolizací Anglie. Carranza se tak stal též organizátorem náboženských procesů, které skončily i smrtí (například arcibiskup z Canterbury, Thomas Cranmer). Carranza objevil, že do Španělska se dostávají luterské knihy. Cesta vedla přes Aragon do Kastilie. Tudíž králi předal seznam Španělů žijících v zahraničí, kteří byli možná vinni šířením zakázaných knih do Španělska.

⁷³COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 64

Roku 1557 se Bartolomeo Carranza stal arcibiskupem toledským, protože král se snažil připoutat si ho k trůnu kvůli jeho organizačnímu talentu. Nový toledský biskup měl ve Valladolidu proslov, ve kterém vyslovil myšlenku, že i s kacíři je třeba jednat ohleduplně, neboť občas jde o lidi, kteří se dostali do podezření pro různé okrajové důvody. Carranza však nevěděl, že v té době již byl sám v hledáčku velkého inkvizitora Valdése. Ten měl jasno v tom, že určitě najde nějaké špatné myšlenky v Katechismu, který Carranza napsal. Od roku 1558 byl Carranza tajně sledován inkvizicí. Valdés shromáždil řadu teologických omylů, které prý obsahuje Carranzův katechismus. Roku 1559 byl Carranza předvolán k inkvizičnímu výslechu ve Valladolidu a zatčen. Ale papež žádal, aby byl toledský arcibiskup přesídlen do Říma, kde by se projednával jeho případ. Za papeže se postavili i otcové, kteří zasedali v Tridentu. Právě oni prohlásili, že nebudou jednat dál, pokud toledský arcibiskup nebude převezen do Říma. Král Filip II. na to odpověděl: “Je podivné, že se koncil zabývá takovými okrajovými záležitostmi, místo aby řešil zásadní problémy života církve.”⁷⁴ Tridentští delegáti začali zkoumat Carranzův katechismus. Zjistili, že v celém katechismu není jediné závadné myšlenky, a tak vyřadili katechismus ze seznamu zakázaných knih. Po sedmi letech věznění ve Valladolidu byl Carranza přesídlen do Říma, kde byl ubytován v komnatách Andělského hradu. Papež Pius V. sesadil inkvizitora Valdése pro jeho vysoký věk. Ale ani po další tři roky nebyli španělští inkvizitoři schopní poslat do Říma všechny vyslyšací dokumenty. Ale ani Pius V. se nakonec neodvážil vystoupit proti Filipovi II., protože potřeboval jeho vojenskou či finanční pomoc ve válce proti Osmanům. Vynést rozsudek se odvážil až Piův nástupce Řehoř XIII., který uznal Carranzu vinným z hereze v šestnácti bodech. Carranza měl odvolat a být potrestán jen zákazem vykonávat svou arcibiskupskou funkci na pět let. Během těchto pěti let měl být ubytován v dominikánském klášteře v Toskáně. Carranza opravdu odvolal a dočkal se momentu, kdy mu papež slavnostně dne 30. dubna 1575 odpustil všechny hříchy i zbytek trestu. Ale již dne 2. května 1575 zemřel.

⁷⁴SKÝBOVÁ, Anna: *Králové, kacíři, inkvizitoři*, Praha: Československý spisovatel 1987, str 184.

Proč vlastně proběhl celý proces s arcibiskupem toledským? Carranza znal argumenty protestantských teologů a určitě si uvědomoval, že mnoho jejich argumentů má pravdivý základ. Chtěl čelit reformaci tím, že zdokonalí katolickou argumentaci, a to i za cenu, že převezme nějaké myšlenky referomátorů, což by znamenalo opustit některá katolická dogmata. To dráždilo mnoho teologů, kteří ho začali podezřívát z toho, že opustil katolickou věrouku.

V roce 1559 obvinili obžalovaní luteráni z Valladolidu toledského arcibiskupa ze sympatií, které choval k luterství. Aby mohl být biskup obžalován, musel být požádán o povolení samotný papež. Proces proti němu vedl inkvizitor Valdés. Po smrti Valdése se v roce 1566 procesu ujal Diego de Espinosa. Proces byl přesídlen do Itálie.

Ve Španělsku se od 16. století začalo s procesy proti protestantům a alumbradům. *Alumbrados* byli spirituální skupina, hledající spasení v mystice, ve svém osobním vztahu k Bohu. Nehledali spásu díky Bibli, ale opouštěli reálný svět a chtěli vše podrobit Bohu. Alumbrados byli známí v Kastilii. Františkán Osuna ve svém díle *Tercer abecedario espiritual (Třetí spirituální abeceda)* přiznal, že mystika není jen věcí žen či nevzdělanců.⁷⁵ Většina trestů, které proběhly proti *alumbrados*, byly lehké, málokdy šlo o tresty vážné.

Inkvizice se dokonce zabývala i Ignácem z Loyoly. Tento později vážený duchovní byl nařčen z toho, že se mu líbí myšlenky Erasma Rotterdamského a dokonce ze sympatií s Alumbrados. Byl souzen v Alcalá de Henares, kde dokonce sám Ignac studoval.

4.1 Toledský případ

Po auto de fé v Seville a Valladolidu v roce 1559 se zdálo, že protestanti nenechají v klidu toledské inkvizitory. Rozhodli se, že navštíví město Alcalá a Talavera. Jedním z cílů návštěvy v Alcalá bylo publikovat na tamní univerzitě vyhlášku proti protestantismu. Dne

⁷⁵COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 67.

20. září poslat Diego Ramírez generálnímu inkvizitorovi list, jímž ho spravil o situaci v Toledu. “Napsali mi, že v Toledu se objevily určité listy se špatným obsahem. Pojedu tam co nejdříve, abych se o situaci dozvěděl co nejvíce a rychle Vás o všem zpravil.”⁷⁶ Po příjezdu do Toleda byl velice znepokojen tamním stavem, neboť ve městě bylo velmi mnoho luteránů. Tiskoviny, které tolik zaměstnávaly mysl inkvizitora se dokonce našly i v kaplích a kostelech. Dochovaly se nám i luteránské panflety: “Římská církev je spolek špatných lidí, přívrženci špatných myšlenek, velkých lží, hadů, Římská církev není církev Ježíše Krista, spíše je to církev d'ábla a antikrist je její syn (...) papež, který ničí lidský rod. A jemu se podobají všichni, kteří mu věří.”⁷⁷

V pamfletu se dále píše:

*“Probud’ se křesťane, nejsi ještě tak mrtvý
už se ví, kdo je ten antikrist,
celý svět ať se probudí,
musí se dozvědět,
že antikrist už přišel.”*⁷⁸

Inkvizice zjistila, že autorem onoho pamfletu je Sebastián Martínez, duchovní, který se narodil v Alcalá. Byl zatčen v Seville o rok později, roku 1560. Tyto své pamflety vyvěsil nejen v Toledu, ale i v Ávile a Guadalquiviru. Texty napsal, protože ho velice ovlivnily procesy auto de fé ve Valladolidu a v Seville. Sebastián Martínez byl odsouzen a upálen. Zdá se docela ironické, že se inkvizitoři zaměřili na protestanty v Toledu právě díky

⁷⁶BENNASSAR, Bartolome. *Inquisición española, Poder político y control social*, Barcelona: Editorial Critica, 1984, str. 244.

⁷⁷BENNASSAR, Bartolome. *Inquisición española, Poder político y control social*, Barcelona: Editorial Critica, 1984, str. 245, “*La iglesia romana y papística es ayuntamiento de gente mala y seguidora de malas obras, de hypocritas mentirosos, serpientes... La iglesia romana y papística no es la iglesia de Jesu Cristo, mas es la iglesia del diablo y del antichrstisto su hijo,... papa destruidor del género humano, y tales son los antichristianos papistas iglesia suya*”.

⁷⁸BENNASSAR, Bartolome. *Inquisición española, Poder político y control social*, Barcelona: Editorial Critica, 1984, str. 244, str. 245.

pamfletům Sebastiána Martíneze, když do té doby protestanty víceméně nechávali v klidu. Postupně je více a více patrné, jak se občané stavěli proti protestantům.

Ode dne 25. února 1560 začaly probíhat procesy s luterány v Toledu na náměstí Zocodóver. Auto de fé byly používány jako pedagogické nástroje. Inkvizitoři při tom občanům vysvětlovali, co je to luteránství, a co je tudíž třeba odsoudit. Díky tomu se španělská společnost utvářela k obrazu inkvizice. Ruku v ruce s tím šel nacionalismus, protože inkvizice často říkala, že většina protestantů je ze zahraničí. Bennassar uvádí čtrnáct charakteristik luterství, my si zde uvedeme hlavní dvě:⁷⁹

- chvály Martina Luthera a jeho myšlenek, ať už přímo či nepřímo
- odmítnutí, že klérus nemůže vysluhovat svátosti, a dále odmítnutí privilegií, jichž se dostává kléru.

V určitém momentu došlo k tomu, že se světský a duchovní svět spojily v jeden celek. Lze to demonstrovat na případu z roku 1561, kdy Martín de Gamboa navštívil starostu oblasti Mancha a řekl mu, že by bylo dobré vyhledávat luterány. Starosta ani chvíli neváhal, souhlasil, a tak celé město bylo nuceno začít hledat luterány.

⁷⁹BENNASSAR, Bartolome. *Inquisición española, Poder político y control social*, Barcelona: Editorial Critica, 1984, str. 244, str. 248.

5. Svatá Tereza z Ávily

Problémy s inkvizicí se nevyhnuly ani takové slavné osobnosti náboženského života, jakou byla Tereza z Ávily, španělská mystička a zakladatelka řádu bosých karmelitánek.

Tereza se narodila roku 1515 ve španělském městě Ávila. Musela se podrobit faktu, že duchovní svět byl hlavně v rukou mužů a ženy byly spíše na okraji. Svou náboženskou extázi popsala díky termínům lidské touhy. Tereza zachytila své pocity méněcennosti, již si uvědomuje v setkání se s „Božským.“

Její otec se jmenoval Alonso Sánchez de Cepeda a její matka byla Beatriz Dávila y Ahumada, jejími kmotry byli María del Águila a Vela Nuñez. Je možné že se jedná o Francisca Vela Nuñeze, bratra Blasca Vela Nuñeze, prvního místodržitele Perú. Jméno *Teresa* dostala po své babičce, protože toto jméno řeckého původu znamená „konající zázraky“⁸⁰ Tereza měla osm vlastních sourozenců a tři nevlastní sourozence z otcova prvního manželství. O svých sourozencích Tereza řekla: „Díkybohu, všichni se drželi dobrých vlastností a ctností mých rodičů, kromě mě.“⁸¹ Otec chtěl, aby jeho děti byly vzdělané, ale například nepovažoval za nutné, aby se Tereza učila latinsky.⁸²

Její matka zemřela, když Tereze bylo čtrnáct let. Později o tomto okamžiku Tereza řekla, že byla velice smutná, a tak plakala u podobizny Panny Marie a žádala, aby ji matka Boží přijala za svou dceru. Po smrti matky ji otec poslal na výchovu do ávilského kláštera augustinek. Po roce však Tereza onemocněla, a tak ji otec vzal zpět domů. Tehdy Tereza začala velice vážně uvažovat o duchovním životě, přičemž ji velice oslovily dopisy svatého Jeronýma. Navštívila svou kamarádku Juanu Suárez, která pobývala v Ávile v

⁸⁰PÉREZ, Joseph. *Teresa de Ávila y la España de su tiempo*. Madrid: Algaba 2007.

⁸¹[citováno dne 2015-02-15] Dostupné z: <https://www.aciprensa.com/santos/teresaavila12.htm>, "por la gracia de Dios, todos se asemejan en la virtud a mis padres, excepto yo"

⁸²CAMMARATA, Joan F. *El discurso femenino de Santa Teresa de Ávila, defensora de la mujer renacentista*. Actas del XI Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas. Ed. Juan Villegas. Irvine: University of California, 1994.

karmelitánském klášteře. Tereza sdělila otci, že by se chtěla věnovat duchovnímu životu, a on ji v jejím úmyslu podpořil. Chtěl ale, aby počkala až do doby po jeho smrti. Avšak Tereza ho neposlechla a ve svých dvaceti letech vstoupila do výše zmíněného ávilského karmelitánského kláštera. Než ale stačila složit řeholní sliby, opět onemocněla a otec ji opět vzal z kláštera domů. Trvalo tři roky, než se vyléčila.

Roku 1557 přišel do Ávily San Pedro de Alcántara. Právě on prohlásil, že Duch svatý vede Terezu. Na druhou stranu předpověděl, že její život budou provázet perzekuce a utrpení, které ale očistí její duši. Tereza toužila zemřít a přijít tak k Bohu. Říkala, že už necítí strach ze smrti, ačkoli dříve měla vždy velké obavy. V jejích extázích se demonstrovala velikost a dobrota Boží.

V 16. století upadal vnitřní řád klášterů. Kláštery bývaly místy pro setkání mužů s dámami, navíc jeptišky mohly z klášterů odcházet i v noci a nebyl ani problém odejít z klauzury. Klášter se tudíž stal spíše místem pro lidi, kteří toužili po životě bez problémů. Tereze se nelíbilo, že se klášterní život velice vzdálil tomu, jak tomu bylo za doby zakladatelů řádů. Jako zjevení z nebe přijala Tereza myšlenku o založení nového kláštera s níž za ní přišla její neteř. Finanční pomoc Tereze přislíbila vdova Doña Guiomar de Ulloa. O Tereze bylo řečeno: "Bez Boží milosti je Tereza pouhou ženou, ale s Boží milostí se jí dostává síly. Díky tomuto požehnání a díky penězům se jí dostává nevídaného potenciálu."⁸³

San Pedro de Alcántara, San Luis Beltrán a biskup z Ávily schválili tento záměr a nadřízený karmelitánek Gregorio Fernández dal Tereze povolení, aby věci uvedla v pohyb. Její změny se samozřejmě setkaly s kritikou některých sester z kláštera, které se nechtěly vzdát uvolněného způsobu života. K protestům se přidalo i město Ávila, neboť občané města se báli novostí a změn ve svém městě, a navíc na nový klášter pohlíželi jako na novotu, která bude městskou kasu stát mnoho peněz. Přes všechny tyto obtíže však byl v roce 1562 zahájen provoz nového kláštera karmelitánek.

⁸³[online]. [citováno dne 2015-04-07] Dostupné z <http://www.es.catholic.net/op/articulos/32199/teresa-de-jess-de-vila-santa.html> "Teresa sin la gracia de Dios es una pobre mujer; con la gracia de Dios, una fuerza; con la gracia de Dios y mucho dinero, una potencia" Autorský překlad.

Kláster byl nazván *Convento san José*. Řád byl chudý a klauzura se stala velice přísnou. Jeptišky se oblékaly velmi prostě a místo bot nosily jen sandále (odtud onen název bosé karmelitánky (*Descalzas*), navíc přistoupily i k závazku nejíst maso. Terezin záměr byl mít v klášteře jen velice malý počet jeptišek: na začátku chtěla mít jen dvanáct jeptišek a představenou kláštera, ale postupem času byla nucena přejít k počtu djednadvaceti jeptišek.

Tereza ke svým sestrám řekla: “Nemyslete si, sestry moje, že vám bude chybět jídlo, neměly byste se živit jen světskými prostředky, protože to znamená, že zemřete hladu a to zcela oprávněně. Neměly byste se dívat na muže, ale jen na svého Manžela (Ježíše Krista), to on vám dává vaši stravu. (...) Sestry z conventu santa José, přestaňte se znepokojovat svými příjmy, stravou, protože když nepřestanete, nic nemá smysl.”⁸⁴ Roku 1567 nový klášter navštívil představený karmelitánek, Juan Bautista Rubio (Rossi) a s tím, co viděl, byl velice spokojen, a tak povolil Tereze zakládat nové kláštery po celé Kastilii.

O prvních pěti letech provozu kláštera Tereza později řekla: „Myslím, že to bylo neklidnějších pět let mého života, plného pokoje. Užívala jsem si míru, po kterém má duše tak toužila. Boží Majestát nám poslal vše potřebné k životu, aniž by bylo třeba ho o něco prosit. V malém počtu situací, když jsme se sestrami měly přece jen pocit, že nám něco schází, v tom momentu jsme si uvědomily, že potěšení našich duší je přesto větší.“⁸⁵

Druhý klášter, který Tereza z Ávily založila, byl v Medině del Campo, poté přešla do Malagónu. Dalšími kláštery byly Valladolid, Toledo a Salamanca. Do své smrti Tereza založila celkem šestnáct klášterů.

Při zakládání kláštera v Salamance Tereza napsala ve svém díle *Las Fundaciones*, že nebude v tomto díle psát o té velké námaze, která stojí za zakládáním klášterů. Ty dlouhé

⁸⁴TEREZA z Ávily. *Camino de perfección*. Madrid: San Pablo 2008, str. 8, *No penséis, hermanas mías, que por no andar a contentar a los del mundo os ha de faltar de comer, yo os aseguro. Jamás por artificios humanos pretendáis sustentaros, que moriréis de hambre, y con razón. Los ojos en vuestro Esposo; Él os ha de sustentar; las monjas de San José! Esto no se os olvide, por amor del Señor; pues dejáis la renta, dejad el cuidado de la comida; si no, todo va perdido*

⁸⁵[online]. [citováno dne 2015-04-07] Dostupné z <https://www.aciprensa.com/santos/teresaavila8.htm>, "Creo que fueron los años más tranquilos y apacibles de mi vida, pues disfruté entonces de la paz que tanto había deseado mi alma . . . Su Divina Majestad nos enviaba lo necesario para vivir sin que tuviésemos necesidad de pedirlo, y en las raras ocasiones en que nos veíamos en necesidad, el gozo de nuestras almas era todavía mayor".

cesty v zimě, za silného slunce, za sněžení či v jiný den byly velmi namáhavé, ačkoli Bůh jí vždy dal sílu, aby se jí i přes nalomené zdraví povedlo dojít cíle. Tereza dále píše, že občas mívala obavy ze založení nového kláštera, ale vždy ji Bůh poslal sílu, aby se mohla věnovat svému poslání.⁸⁶

Na sklonku života trápily Terezu různé nemoce. Poslední dny s ní byla sestra Beata Ana. Ačkoli Terezin skon nastal dne 4. října roku 1582, svátek svaté Terezy slavíme až patnáctého října, neboť jen pouhý den po smrti svaté Terezy došlo k reformě gregoriánského kalendáře. Tereza je pohřbena v Albě de Tormes, kde dodnes můžeme najít její relikvie. K její kanonizace došlo roku 1622. Dne 27. září roku 1970 přiznal papež Pavel VI. Tereze titul Doctora de la Iglesia.⁸⁷

Inkvizice se však nevyhnula ani Tereze. Byla nařčena z vizionářství, ačkoli jí nikdy nic nebylo dokázáno. K prvnímu kontaktu s inkvizicí došlo roku 1559, v době, kdy inkvizitor Fernando de Valdés publikoval seznam zakázaných knih. Cenzoři nařídili prohlídku Tereziiny knihovny v jejím ávilském klášteře. Z knihovny jí odnesli díla svatého Juana z Ávily a svatého Francisca de Borja.⁸⁸ Později se cenzoři zaměřili na její vlastní spisy. Terezin přítel, inkvizitor Francisco de Soto Salazar, jí poradil, aby upravila některé pasáže ve svém životopise,⁸⁹ protože právě toto dílo se tehdy objevilo v hledáčku inkvizice. Terezin životopis zaujal cenzory zejména kvůli svým mystickým prvkům. Když Tereza byla v Andalucii, inkvizitoři z Madridu požádali Alvara de Mendozu, arcibiskupa z Ávily, aby jim předal rukopisy, které Tereza napsala. Roku 1575 byla Tereza udána bývalou jeptiškou, která své udání dotáhla až před inkviziční tribunál. Ač se tímto případem inkvizice zabývala, byla Tereza nakonec prohlášena za nevinnou. Inkvizice naštěstí Tereze nikdy nic závažného proti víře nedokázala.

⁸⁶TEREZA Z ÁVILY, *Las Fundaciones*, Madrid: S.L.U.Espasa Libros 2015, str. 80.

⁸⁷[online]. [citováno dne 2015-02-25] Dostupné z <https://www.aciprensa.com/santos/teresaavila12.htm>

⁸⁸[online]. [citováno dne 2015-02-25] Dostupné z <http://www.conocersevillla.org/historia/inquisicion/versus.html>

⁸⁹PERÉZ, Joseph. *Teresa de Ávila y la España de su tiempo*. Madrid: Algaba 2007, str. 212.

6. Muslimové ve Španělsku

Muslimům ve Španělsku se říkalo *mudéjares*⁹⁰, z arabského slova *mudayyan*, které znamená “domáci”. V Aragonsku muslimové většinou pracovali jako poddaní na velkostatkách. Bylo jich okolo 200 000, což znamená asi 20-25% aragonské populace. Oproti tomu v Kastilii bylo 150 000 muslimů, z nichž je hlavně známá skupina žijících v Granadě, kde pracovali jako řemeslníci a obchodníci.

Většina muslimů byla násilím pokřtěna, ale v srdci stále nosila svou původní víru. Inkviziční tribunál se na jejich adresu vyjádřil, že žijí dál jako muslimové a neskrývají to.⁹¹

6.1 Soužití muslimů s křesťany

Soužití muslimů s křesťany bylo víceméně obdobné jako soužití křesťanů s židy. Tyto skupiny mohly žít vedle sebe, ale nesměly se mísit. V Kastilii až do roku 1480 nebylo muslimům nařizeno žít ve speciálních čtvrtích určených jen pro ně. Na druhou stranu sami muslimové si zřídili, své speciální obchody s masem. Sexuální styk s křesťany byl zakázán pod hrozbou trestu smrti, přičemž nařízení se týkalo i prostitutek. Muslimové nesměli provozovat hazard, zaměstnat na úklid svého domu křesťanku, nesměli pracovat jako

⁹⁰COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 70.

⁹¹COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str 70.

lékárníci, ani nesměli dědit po křesťanech.⁹² Praxe však byla taková, že tato pravidla se často porušovala. Muslimové v 15. století přijímali křesťanská příjmení. Často jejich příjmení bylo ve vztahu k místu, kde bydleli, či k profesi, kterou měli, například Zapatero (obuvník), Soldado (voják), Albacete (podle jednoho španělského města).

Arabská jména španělských měst, jako například Qurtuba, Išbílíja, Tulatula⁹³ atd., můžeme dodnes nalézt v názvech kaváren, barů, kulturních zařízení v arabských zemích.

Ve 14. a 15. století dokonce v Andalucii měli ve svých domech muslimské kuchaře. Samotná královna Isabel používala oblečení typické pro muslimské ženy, jako například punčošky, pláště, které se nazývaly *albornoces*,⁹⁴ muslimské ozdoby na šaty, boty a šperky původem z Granady. Nebylo výjimkou zdobit domy v arabském stylu, například dávat koberce na zeď, nebo mít v domě polštáře arabského typu.

Muslimové před dobytím Granady byli velmi často nuceni dokázat svůj respekt vůči křesťanství, a tak jim bylo zakazováno veřejně pracovat v neděli, rouhat se, být přítomní v křesťanském chrámu během bohoslužeb. Ale na druhou stranu bylo také zvykem mít muslimské muzikanty v průvodech při slavnosti Těla a krve Páně. (*Corpus Christi*). Mnoho velkým muslimských mešit se postupně změnilo v křesťanské kostely. Muslimové dál mohli mít své muslimské školy a duchovní. Ještě před rokem 1462 Isa Gebir na žádost teologa Juana de Segovia přeložil Korán do španělštiny.⁹⁵

Roku 1492 po dobytí Granady získalo křesťanství převahu nad islámem. Ale ještě dávno před dobytím Granady docházelo občas k třenicím mezi křesťany a muslimy, které občas končily násilím. Docházelo k případům, kdy se muslim musel přihlásit ke křesťanství. Po vítězství v Granadě byli ale muslimové ujištěni, že svou víru budou moci dále vyznávat

⁹² VALDEÓN, Baroque Julio. *Cristianos, Musulmanes y Judíos en la España Medieval*, Madrid: Critica 2006, str.110.

⁹³KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ, Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad 2002, str 44.

⁹⁴VALDEÓN, Baroque Julio. *Cristianos, Musulmanes y Judíos en la España Medieval*, Madrid: Critica 2006, str. 122.

⁹⁵VALDEÓN, Baroque Julio. *Cristianos, Musulmanes y Judíos en la España Medieval*, Madrid: Critica 2006 str.114.

a nic se jim nestane. Po svržení muslimských vládců dozníval v zemi arabský kulturní vliv patrný zvláště v architektuře a uměleckých řemeslech.

Královna Isabel roku 1492 jmenovala arcibiskupem Granady Hernanda de Talavera, který se pokojně pokoušel udělat z muslimů křesťany. Ale tento stav netrval moc dlouho, protože novým arcibiskupem se stal Francisco Ximenéz.

6.2 Nucené konverze muslimů

Pokud byli muslimové pokřtěni násilím, pak i po konverzi tajně prováděli své náboženské úkony. Proto četní teologové měli za to, že ani potomci nových křesťanů nikdy nebudou pravověrnými křesťany, neboť následují vzor svých rodičů. Dokonce král Fernando el Católico řekl, že “potomci, jestliže budou dobře vychováni, se stanou pravými křesťany teprve až ve třetí či čtvrté generaci.”⁹⁶

Od roku 1502 se museli muslimové v Kastilii rozhodnout, zda se nechají pokřtít, či opustí zemi. V Aragónu toto rozhodnutí přišlo roku 1525 za vlády Karla V. (Karel I. jako španělský král a Karel V. jako římský císař). Za jeho vlády, roku 1523, papež Hadrián VI. vydal bulu, ve které psal, že odsouzený španělskou inkvizicí se nemůže odvolat do Říma, ale jen ke generálnímu inkvizitorovi.⁹⁷ Ale už v roce 1526 vyšlo nařízení krále Karla V., který se rozhodl zmírnit aktivity tribunálu proti *conversos*. Toto nařízení umožňovalo konvertitům zůstat v zemi, pakliže zaplatí 80 000 dukátů, aby až do roku 1550 nebyla provedena konfiskace jejich majetku. Dále jim bylo umožněno dál žít dle jejich tradic. Je ale zajímavé, že na konci téhož roku přestalo oficiálně existovat muslimské Španělsko.⁹⁸ Otázkou se stalo, co se má dít s *nuevos cristianos* (*morsicos*), protože bylo jasné, že pro

⁹⁶ VALDEÓN, Baroque Julio. *Cristianos, Musulmanes y Judíos en la España Medieval*, Madrid: Critica 2006 str.117 *sus descendientes, si son correctamente educados, serán verdaderos creyentes en la tercera o cuarta generación.*

⁹⁷MORENO, Martínez Doris. *La invención de la inquisición*. Madrid: Marcial Pons 2004, str. 35

⁹⁸AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str.32.

muslimy je těžké tak rychle přestoupit na novou víru a stát se pravými křesťany. Proto dvorské a církevní autority nabádaly k trpělivosti. Na druhou stranu určitě trpělivosti též napomohlo to, že muslimové měli dostatek peněz. Ke konverzi se používaly stejné nástroje jaké používala církev v Novém světě. Církev a stát vynaložily spoustu peněz na misionáře. Antonio Guevara⁹⁹ prošel celou Granadu, aby se přesvědčil, zda se misionáři mezi muslimy řídí jeho radami. Dokonce byly budovány školy pro muslimy. Jedna taková škola se nazývá *La casa de Doctrina* v Albaicín (čtvrť v Granadě).¹⁰⁰ Docházelo k mísení islámu s křesťanskými prvky: například Korán byl přeložen do španělského jazyka, či se tradovalo že Jan Křtitel předpovídal příchod Muhammada, a ne Ježíše Krista. Podle těchto představ se z Ježíše Krista stal vzdálený příbuzný proroka Mohammada a z jednoho apoštola se stal Alí. Dále se Panně Marii přisuzoval výrok, že po Ježíšově ukřižování Bůh řekl, že nadále už neupřednostní židy, ale muslimy, a právě v jejich řeči se zjeví na konci věků.¹⁰¹ Za krále Filipa II. se situace začala zhoršovat.

V letech 1566 až 1620 bylo v Aragónu vedeno mnoho soudních procesů proti muslimům, například ve Valencii jich bylo celkem 3661 a v Zaragoze 3928.¹⁰² Celkově bylo nakonec 387 muslimů usmrceno na hranici.

V roce 1582 se zbrzdilo vystěhovávání muslimů, protože si biskupové a velkostatkáři stěžovali na úbytek pracovních sil. Naopak jezuité vyžadovali, aby směli dál křtít muslimy.

6.3 Muslimové a inkvizice

⁹⁹AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconvertos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 33.

¹⁰⁰AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconvertos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011 str. 33.

¹⁰¹AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconvertos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str 77.

¹⁰²COMELLA. Beatriz, *La inquisición española*, Madrid: Rialp 1999, str. 87.

Inkvizice v 16. až 17. století se zaměřila na boj s muslimy. Například v Zaragoze mezi lety 1560-1609 bylo 60% procesů vedeno proti muslimům.¹⁰³ Díky tomu, že Granada byla dobytá jako poslední, mnoho muslimů mělo ještě v živé paměti muslimské zvyky a rity.

Roku 1508 bylo muslimům zakázáno používat arabštinu, nejdříve na veřejnosti, později i doma. Dále bylo nařízeno zničit arabské knihy a ženy se nesměly oblékat v arabském stylu se zahalenou hlavou. Nesměly se používat ani lázně, neboť se mělo za to, že muslimové lázně používají jako místo k setkávání a k modlení. Ale později se zjistilo, že je nemožné všechny tyto zákazy dodržovat. Od roku 1526 se po zaplacení určité částky muslim mohl vyvléci z pozornosti inkvizice. Král Filip II. ale roku 1567 opět uvedl v platnost všechny zákazy, které se týkaly muslimů.

Původní křesťané (*cristianos viejos*) pohlíželi na *conversos* dvěma způsoby. Buď z nich měli strach, protože na ně mohli kdykoli zaútočit, či je nesnášeli. Důvodem k nenávisti bylo i to, že noví křesťané byli ochotni pracovat i za menší plat, než starí křesťané. Stoupenec Erasma Rotterdamského, Bernardo Pérez de Chinchón, napsal roku 1523 studii, ve které srovnával *moriscos* s Turky. Popsal je jako “lidi bez víry, bez zákona, lidi pyšné, barbary, smilníky, bestiální lidi, zloděje, vrahy, kruté, špatně oblečené lidi bez umění a bez pořádku, neupřímné a nemající strach před Bohem.”¹⁰⁴

V Granadě docházelo k rebeliím, neboť od dobytí Granady muslimové platili velké daně a navíc se křesťané snažili získat jejich majetky. Dne 24. 12. roku 1568 došlo k muslimskému povstání, jehož velitelem se stal Hernando de Córdoba. Na počátku muslimové vítězili, ale mezi povstalci docházelo ke sporům a roztržkám. Povstalci ani neměli žádnou podporu zvenčí, a tak nakonec nebyli schopní vést dál boje. Křesťané též nebyli zajedno v tom, jak se má zacházet s muslimy, a proto trvalo tak dlouho, než bylo

¹⁰³AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 55.

¹⁰⁴AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 52. *Bernardo Pérez de Chinchón equiparaba a los moriscos con los turcos y decía que eran: gente sin fe, sin ley, soberbia, bárbara, luxuriosa, bestial, robadora, matadora, cruel, mal ataviada, sin arte ni orden de vida honesta, sin temor de Dios.*

povstání potlačeno. Nakonec král Filipe II. poslal roku 1569 do místa boje armádu až z Itálie. Granadské povstání bylo potlačeno roku 1571. Ještě před koncem bojů, roku 1569, bylo 80 000 muslimů (i žen a dětí) násilně vystěhováno z Granady do jiných částí Kastilie.

Je proto pochopitelné, že *moriscos* nebyli spokojeni se svou situací v zemi. Španělsko bojovalo s Otomany, a tak *moriscos* pomáhali Otomanům v boji proti Španělům. Když skončily boje s Otomany, stala se novým nepřítelem Španělska Francie. Ta se snažila podporovat *moriscos*, aby tak oslabil svého nepřítele.

V 80. letech 16. století přišlo na řadu tzv. *konečné řešení*¹⁰⁵ problému s muslimy. Cílem byl zánik islámu ve Španělsku. K hlavním metodám patřilo vyhoštění ze země a zákaz muslimských sňatků. Roku 1587 biskup Martín Salviatierra například navrhl králi, aby muslimští muži mohli být kastrováni a ženy sterilizovány.

Definitivní vypuzení muslimů ze Španělska začalo roku 1609, a to za vlády Filipa III. Ale to samozřejmě negativně ovlivnilo ekonomiku hlavně v Aragónu, kde muslimové představovali levnou pracovní sílu, která začala chybět. Manželka Filipa III., rakouská královna Margarita, se snažila ze všech sil ovlivnit svého manžela, aby Španělsko bylo očištěno od všech herezí. Zemřela však dříve, než byly její prosby vyslyšeny. Roku 1611 však při zádušní mši v katedrále zaznělo, že její *svatý hněv*¹⁰⁶, který cítila k muslimům, je chvályhodný.

Králi Filipovi III. (1578-1621) se podařily tři důležité věci. Zaprvé nadále udržoval obchodní styky se zahraničím a ochránil Španělsko před herezemi. Došlo to dokonce tak daleko, že byl přátelský k luteránům, kteří přišli do Španělska. Zadruhé nařídil inkvizici, aby se neptala cizinců na jejich víru. Inkvizice naproti tomu vyžadovala, aby se protestanté vyvarovali získávání nových členů a distribuce svých knih, které ve Španělsku byly zakázány. Je tedy možno říci, že až na malé výjimky nebyla od roku 1630 ve Španělsku diskriminace náboženská ani národní. Zatřetí král Filip III. vyřešil problém portugalských

¹⁰⁵AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 45

¹⁰⁶AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 47.

židů. Je obecně známo, že mnoho židů, kteří se nechtěli nechat pokřtít, odešlo do Španělska a od roku 1605 mnozí z nich zaplatili španělskému králi Filipovi III. za to, že směli zůstat na Pyrenejském poloostrově.

Vyhnání muslimů ze země, které probíhalo mezi lety 1609-1613, reprezentuje v novověku nejvyšší počet vyhnaných lidí z náboženských motivů v porovnání s ostatními zeměmi západní Evropy. Bylo vyhnáno víc lidí, než židů roku 1492, mluví se o počtu 300 000 vyhnaných muslimů, což je celkově větší počet lidí, než kteří oficiálně emigrovali do Nového světa.¹⁰⁷

Mnoho lidí však bylo proti vyhnání muslimů ze země. Důvody proti vyhnání byly tyto:

- Vyhnání tolika lidí mělo ekonomické důsledky.
- Ve skutečnosti byli v očích lidí vyhnáni křesťané, protože muslimové již přijali křesť. Církev vlastně nepřímou řečí, že křesť byl neúčinný prostředek nápravy.
- Bylo jasné, že žádná země Evropy za takové situace nepřijme obrácené muslimy, a tak Španělé poslali své muslimy k nepřátelům do afrických zemí.

Následky vyhnání muslimů ze země v různých částech Španělska dopadly s různou silou. V centru země se skoro nepocítila žádná změna, oproti tomu ve Valencii velice silně.

V letech 1566 až 1620 byl velký počet žen nařčen inkvizicí z praktikování islámu. Je to velice zajímavé, neboť v této době bylo velice mnoho žen negramotných, a přesto ženy bývaly obviněny ze čtení Koránu či jiných duchovních knih v arabštině. Ženy mívaly pověst věrných stoupenkyň islámu. Jako příklad lze uvést jméno Nozaity Calderón, porodní báby, která jezdila po zemi a horlila pro islám, a nabízela dokonce i interpretace Koránu.

Conversos ať už židé či muslimové, byli vždy obviňováni z přestupování křesťanství. Vždyť spisovatel Calderón de la Barca (1600-1681) ve své hře *Milovat po smrti*

¹⁰⁷AMELANG, James. *Historias paralelas: Judeoconversos y moriscos en la España moderna*, Madrid: Akal 2011, str. 47.

(*Amar después de la muerte*) píše o tom, jak muslimové se schází potajmu k náboženským úkonům:

*Nevstoupí nikdo bez hesla,
at' může pokračovat zambra
slavíme náš den,
pátek, jak je našim zvykem
v naší zemi.
Křesťané, mezi kterými žijeme,
nesmí lhát či vysmívat se našim obřadům.¹⁰⁸*

(Zambra byl tanec, který bychom mohli označit za směs flamenca s arabskými vlivy.)

Shromáždění Rady Evropy dne 19. září 1991 hovořilo o přínosu a pozitivní úloze islámu v minulosti k dnešní společnosti v Evropě. Dále se zde hovoří o tom, že intolerance a nedůvěra existují na obou stranách, islámské a křesťanské.¹⁰⁹

¹⁰⁸DE LA PINTE, Llorente Miguel: *Inquisición Española*. Madrid: Ediciones Cultura Hispánica, 1953, str. 19, "No entre nadie sin la sena, y prosigase la zambra, celebremos nuestro día, que es el viernes a la usanza, de nuestra nacion, sin que pueda esta gente cristiana, entre quien vivimos hoy, presos en iseria tanta, calumniar ni reprimir nuestras ceremonias." Autorský překlad.

¹⁰⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ, Historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad 2002, str. 43.

7. Rozmach inkvizice

O pár let později, roku 1462, kastilský král Enrique IV. de Castilla - Jindřich IV. Kastilský - (1454-1474) jmenoval v dějinách první kastilské inkvizitory. Jejich sídlem se stalo Toledo. Tento sbor inkvizitorů nebyl ještě tak přísný a krutý jako ty další, které vznikly poté.

7.1 Alonso de Hojeda

Roku 1477 byl převorem dominikánského kláštera san Pablo v Seville Alonso de Hojeda, fanatický antisemitista. Alonso de Hojeda (někdy se píše Ojeda) byl bratrancem známějšího mořeplavce a dobyvatele, který se též jmenoval Alonso de Hojeda, a dokonce se účastnil druhé plavby Kryštofa Kolumba. Ve svých kázáních horlil dominikánský převor proti údajnému nebezpečí, které představují konvertité. Podle jeho názoru konvertité stejně tíhnou ke své původní víře a touží zničit křesťanství. Navíc byl v Seville objeven okruh *conversos*, kteří prý tajně dál praktikovali židovství. Proto se Hojeda obrátil s prosbou o pomoc na kastilskou královnu Isabel, aby provedla kroky proti odpadlíkům od víry. O rok později pak Isabel se svým manželem Fernandem požádali papeže Sixta IV. (1471-1484), aby Španělsku s inkvizicí pomohl. Papež je vyslyšel a dne 1. listopadu roku 1478 vydal bulu *Exigit Sincerae Devotionis*, v níž přitakal názoru, že se ve Španělsku vyskytují falešní konvertité, a povolil zřízení španělské inkvizice.

Sixtus IV. dal španělským králům právo vybrat tři inkvizitory. Inkvizitor měl být muž starší čtyřiceti let, odborník v teologii a církevním právu. Je zajímavé, že činnost sboru

byla zahájena až dva roky později od vydání buly. V září 1480 byli jmenováni první reprezentanti španělské inkvizice: dominikán Miguel de Morillo a Juan de San Martín, jako pomocník jim byl určen Juan Ruiz de Medina. Tribunál se usadil v Andalucii, ve městě Sevilla, neboť právě toto město bylo údajně nejvíce zamořeno falešnými konvertity. Jen o pouhý rok později již proběhly první rozsudky smrti – první *auto de fé* v dějinách Španělska se konala v Seville dne 6. února 1481. Po proslovu Alonsa de Hojedy bylo na hranici, která byla umístěna na náměstí, upáleno šest osob.

V důsledku toho se zvedla velká vlna strachu mezi konvertity a mnoho z nich se pokusilo o útěk ze země. Našli se však i tací, kteří se pokusili o odpor. Vůdcem jedné takové vzpoury proti inkvizitorům byl konvertita Diego Susán. Měl zřejmě v plánu i obsazení města Sevilly, ale jeho plán byl prozrazen. Podle jedné legendy, která se dlouho tradovala, měla vinu na prozrazení plánů Susánova dcera, která záměry svého otce prozradila svému milenci.

Podle archivů předal horlivý sevillský tribunál v letech 1481-88 do rukou světské spravedlnosti cca 700 odsouzců. Byli upáleni buď osobně, nebo proběhlo tzv. upálení *in effigie* (byla upálena loutka, která představovala již mrtvého kacíře). Právě v Seville se o sedm let později objevil výše jmenovaný inkvizitor Tomás de Torquemada, zpovědník královny Isabel a jejího manžela Fernanda.

7.2 Inkviziční tribunály

Inkviziční tribunály vznikaly i v dalších španělských městech, jako například v Córdobě (1482) či Ciudad Real (1483). Nárůst tribunálů byl rychlý, vždyť už v roce 1495 existovalo 23 jednotlivých inkvizičních tribunálů. Hlavní sídlo inkvizice, Sevilla, bylo nahrazeno Toledem.

Brutalitou inkvizice ve Španělsku se začal zabývat roku 1482 sám papež Sixtus IV., který se pokusil odebrat Španělům inkviziční “licenci”, ale bylo jasné, že

Španělsko je tvrdší a silnější soupeř, a tak papež raději ustoupil. V následujícím roce (1483) nechal královský pár Isabel s Fernandem vzniknout Radu nejvyšší generální inkvizice (*Consejo de la Suprema y General Inquisición*), a inkvizice tak přešla z pozice církevní instituce pod moc královskou.

Právě tato událost, kdy se *Suprema* dostala do čela celé inkvizice, se považuje za obrat v dějinách španělské inkvizice. *Rada* se dokázala vyhnout vlivu a zásahům samotné římské kurie, a stala se jedním z ministerstev královské vlády. Kromě ní sem patřily ještě čtyři jiné rady (státu, financí, Kastilie a Aragonska). Předsedou *Rady* byl jmenován generální inkvizitor (*inquisidor general*). Prvním generálním inkvizitorem byl Tomáš Torquemada. Členy inkviziční rady jmenoval panovník, nikoliv generální inkvizitor, a tak se občas objevily konflikty. Nejznámější konflikt se odehrál za vlády Karla II. (1661-1700). Tento panovník byl přezdíván *El Hechizado (Očarováný)*; inkvizitor Baltasar de Mendoza totiž obvinil krále z povědníka, dominikánského mnicha Froilána Díaze z očarování krále. Generální inkvizitor neváhal odvolat se v této kauze až k papeži do Říma. Králi tak nezbývalo nic jiného, než se vložit do sporu a očistit mnicha Díaze z nařčení. Generální inkvizitor byl odvolán a královská moc opět zvítězila.

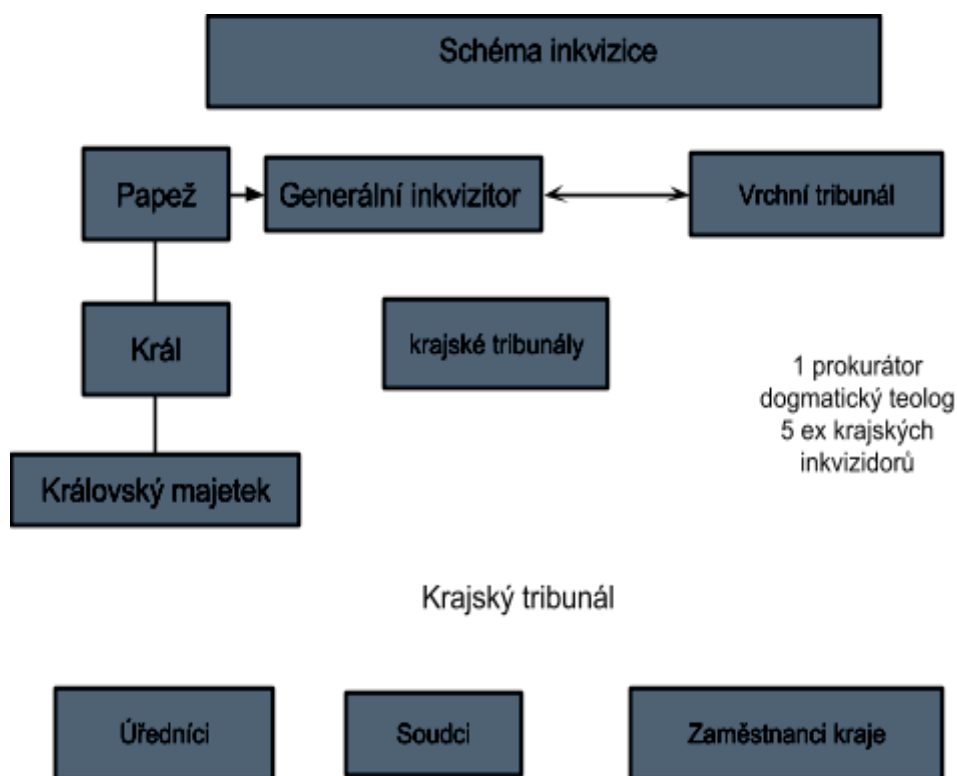
Nařčení z magie bylo častým jevem. Jako příklad můžeme uvést proces vedený proti jeptišce Luise Colmenares z Carriónu¹¹⁰. Narodila se v Madridu v květnu roku 1565. Její otec Juan Ruiz de Colmenares byl sluhou krále a její matka, která se jmenovala Gerónima de Solís, byla číšnicí na královském dvoře. V roce 1581 se rodina přestěhovala z Madridu do Carriónu de los Condes. O tři roky později, dne 10. května 1584, Luisa vstoupila do kláštera *santa Clara* v Corriónu. Luisa jako jeptiška proslula svou vroucí vírou a ctností. Mnoho dní držela půsty, kdy žila jen o chlebu a vodě. Její pověst se dostala mimo zdi kláštera, až k uším samotného krále a papeže. Král Filip III. ji povolal k sobě, aby se stala jeho poradkyní ve věcech víry.

¹¹⁰Citováno online, dne 11.4. 2015 <http://www.mujiresenlahistoria.com/2012/12/la-monja-de-carrion-luisa-colmenares.html>

V roce 1609 se Luisa stala abatyší kláštera, a rozhodla se, že změní klášterní řád. Chtěla se vrátit k idejím sv. Kláry. Všechny sestry v klášteře měly být na stejné úrovni, což se řadě sester samozřejmě nelíbilo. Manrique de Lara a Jerónima de Osorio ji nařkly z toho, že není možné žít tolik dní jen o vodě a chlebu. Prý v tom jistě musí být buď nějaká magie, nebo fakt, že abatyše potají jí. Když se to dozvěděl Filip III., ani chvíli nepochyboval o Luisině nevině. Luisa řekla, že jí stačí jen, omluva od “udavaček”. Ale jeptišky si nedaly říct a případ dotáhly až k inkvizičnímu tribunálu. Ani inkvizice však nezjistila nic, čím by se Luisa měla provinit. Přesto inkvizice rozhodla roku 1635, že ji přeřadí do kláštera augustinek ve Valladolidu. Tam ani ne po roce Luisa zemřela na horečku. Případ však neskončil její smrtí, v roce 1640 bylo její jméno očištěno.

7.3 Schéma inkvizice

Schéma inkvizice ¹¹¹

Byrokracie španělské inkvizice byla velmi detailně vystavěna. Inkvizice v době své největší slávy čítala až 12 000 členů. Spolupracovníkem inkvizice se mohl stát člověk vyššího věku, legitimní syn (ne dítě z nemanželského svazku), který měl doklad o čistotě víry. Kandidát na práci v inkvizici musel prokázat vysoké etické hodnoty a věrnost instituci. Pro některé pozice musel být uchazeč duchovním. Práce v inkvizici zajišťovala lidem jistě úctu, dobrou pověst a určitá privilegia. Všichni zaměstnanci inkvizice přísahali že budou mlčet o svém povolání, chránit dokumenty a mít v úctě své nadřízené.

Na vrcholu inkvizice stál generální inkvizitor (*Inquisidor general*)¹¹², který byl nejdříve vybrán králem a kterého později do úřadu jmenoval papež. Měl za úkol dozírat na zaměstnance inkvizice. Byl soudcem u odvolacího soudu, schvaloval či rušil rozsudky

¹¹¹COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999., str. 195.

¹¹²COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 46.

krajských tribunálů. Dopoledne se věnoval zločinům proti víře, odpoledne morálním zločinům. Pátky byly dny pro zkoušky čistoty krve (*limpieza de sangre*) a finanční témata.

Král dával inkvizici moc a peníze. Od roku 1488 na králi závisel *Consejo de la Suprema y Santa Inquisición*. (Nejvyšší rada inkvizice byla nejvyšším orgánem španělské inkvizice). Na čele Nejvyšší rady byl generální inkvizitor, který mohl králi navrhnout tři kandidáty, které by rád dosadil mezi své nové členy. Rada měla šest až devět členů.¹¹³

Generálnímu inkvizitorovi byly podřízeny krajské tribunály, ve kterých pracovali soudci, úředníci a ostatní zaměstnanci.

Mezi soudce patřili inkvizitor a prokurátor. Inkvizitor vynášel rozsudky a dohlížel na práci prokurátora jehož prací bylo vést žaloby proti obžalovanému a jednou měsíčně informovat *Consejo de la Suprema* ohledně zatím otevřených kauz.

Úředníci byli podřízeni krajskému inkvizitorovi. Pomáhali při procesech a správě věznic, měli za úkol chytit obžalovaného, registrovali soudní spisy a výpovědi obžalovaných a starali se o peníze, které inkvizice dostávala za doklad čistoty krve.

Mezi tzv. ostatní zaměstnance počítáme jak teology a kanonisty, tak komisaře a *familiares*. Teologičtí pracovníci (tzv. *Calificadores*),¹¹⁴ rozhodovali o tom, zda případ je opravdu proviněním vůči víře a působili jako poradci tribunálu. Úkolem komisařů a *familiares* bylo pracovat jako *oči a uši*¹¹⁵ inkvizice. *Familiares* byli nejpočetnější skupinou inkvizice, od roku 1520 se dokonce mělo za to, že už jich je opravdu přespříliš.

7.4 Familiares

¹¹³COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str.131.

¹¹⁴COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str.131.

¹¹⁵COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str.131.

Dokud měla inkvizice relativně málo peněz, fungovaly tribunály jako tzv. *itinerantes*, tj. stěhovaly se z místa na místo podle momentálních potřeb boje proti kacířům. Zanedlouho však byla země rozdělena do inkvizičních distriktů, které kontrolovaly stále inkviziční tribunály. Novým úřadem, který ve středověké inkvizici neexistoval, byl post tzv. prokurátora (*fiscal*)¹¹⁶, který měl za úkol vypracovat obžalobu. Ve Španělsku byl při mučení vždy povinně přítomen lékař, který kontroloval zdravotní stav vyslychaného; v Římě toto povinné nebylo. Kolem *Supremy* se dále rozrůstala masa tzv. příbuzných (*familiars*),¹¹⁷ která zahrnovala laické spolupracovníky jako udavače, informátory, ba dokonce i ozbrojenou sílu. *Familiars* nebyli placeni, ale těšili se různým privilegiím, jako např.: směli nosit zbraň, nepodléhali laické spravedlnosti, soudit je mohl jen inkviziční tribunál. Nejlákavější privilegium bylo, to že nemuseli platit daně. Jak inkvizice bohatla, stalo se tzv. *familiaturas* lukrativním postem a uchazeči o *familiaturas* se museli prokázat svým nezávadným původem. Přestože doklad o *limpieza de sangre* (čistě krve) inkvizice vydávala za nemalý poplatek, mít doklad o čisté krvi bylo velice cenné. Došlo to tak daleko, že *familiatura* se stala předmětem dědického řízení a synové ji dědili po svých otcích. V roce 1533 došlo k ohraničení počtu *familiars*.

¹¹⁶CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str.64.

¹¹⁷CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str.66.

Počet familiares vzhledem k velikosti měst:¹¹⁸

Velikost města	Počet familiares
velká města	50
střední města	40-25
města do 3000 obyvatel	max. 10
města do 1000 obyvatel	max. 6
města do 500 obyvatel	4
města pod 500 obyvatel	2

7.5 Inkvizice v Aragonsku

Král Fernando nechal vzniknout inkvizici v Aragonsku. Ani tam ale inkvizice nespádala pod církevní moc (ani biskupskou, ani papežskou), ale byla podřízena přímo koruně. Král tak obešel i samotného papeže Sixta, který samozřejmě písemně protestoval. Ale král byl neoblomný, dokonce ještě přitvrdil a jmenoval Tomáše Torquemadu generálním inkvizitorem Aragona, Valencie a Katalánska dne 17. října 1483. Tudíž inkvizice Kastilie a Aragonu získala společné vedení samotným královským ministrem. Obyvatelé Valencie ale byli nedůvěřiví vůči institucím, které přicházely z centra země, a tak se právě ve Valencii zvedl odpor vůči inkvizici nejdříve. Například v Zaragoze konvertité

¹¹⁸COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 132.

napodobili své předchůdce ze Sevilly a rozhodli se pro povstání. Povstání v Zaragoze však mělo tragičtější následky. Vše začalo tím, že inkvizitoři obdrželi pár výhružných dopisů. Následně pak dne 15. září 1485 byli inkvizitoři napadeni nájemnými vrahy v katedrále La Seo. Mezi zavražděnými inkvizitory byl také Pedro de Arbués, který byl později svatořečen. Nevyhnutelně po zavraždění inkvizitorů následovaly nevyhnutelné represe. Ve městě vznikla panika, která měla za následek mnoho sebevražd. Tento masakr dal vzniknout prvnímu svatému z řad inkvizice. San Pedro zajistil inkvizici podporu velkých mas věřících, a inkvizice tak získala lidovou podporu.

8. Významní inkvizitoři

*“Umlkla v strachu Hispánie celá,
Ferdinand vládl jí a Isabela
První však rozhodoval o všech osudech
velký inkvizitor, jeho rozsudek.
Posedlost ďábla v sobě měl, jed hada,
velký inkvizitor Torquemada.”¹¹⁹*

8.1 Tomás Torquemada

Prvním předsedou inkviziční rady byl jmenován Tomás Torquemada. Právě on stál za sestavením kodexu španělské inkvizice, který obsahoval dvacet osm tzv. instrukcí *Insturcciones Antiguas*.¹²⁰ Kodex byl vydán roku 1484. Inkvizice je v tomto kodexu charakterizována jako tajný soud, zabývající se problematikou kacířství. Rozsudky tribunálu měly být konečné a nebylo možno se proti nim nijak odvolávat. Nebyla stanovena žádná lhůta pro dobu vyšetřování, takže inkvizice mohla obžalované věznit zcela neomezeně. Podle Torquemadových *Instrukcí* se inkvizitoři ze své činnosti zodpovídali výhradně velkému inkvizitorovi a členům inkviziční rady, nad nimi měli dohled už jen španělští panovníci.¹²¹ Pro porovnání přístupu uveďme citát z příručky pro francouzské inkvizitory:

¹¹⁹GRIGULEVIČ, I.R.- *“Dějiny inkvizice”*, Praha: Svoboda, 1973, str. 202.

¹²⁰GRIGULEVIČ, I.R.- *“Dějiny inkvizice”*, Praha: Svoboda, 1973, str 203.

¹²¹CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str 58.

“Nedopustili jsme a s Boží pomocí nikdy v budoucnu nedopustíme, aby byl kdokoli odsouzen bez jasného a zřejmého důvodu nebo bez jeho vlastního přiznání.”¹²²

Torquemada byl jak praktikem, tak i teoretikem inkvizičních procesů a právem je považován za tvůrce a ideologa španělské inkvizice. Narodil se v Palencii, studoval teologii a stal se představeným kláštera Santa Cruz v Segovii. Později založil klášter Santo Tomás v Ávile. Jeho dílo *Instrukce* mělo tři části: první část byla vydána roku 1484, druhá o rok později a třetí byla publikována roku 1488. První část se zabývá tresty obžalovaných. Druhá část zmiňuje ekonomické aspekty inkvizice a třetí, poslední část, povzbuzuje inkvizitory v jejich úsilí. V roce 1493 vyšly *Instrukce* pro Katalánsko, v nichž se zabývá prací tribunálu. Za Torquemady se objevily nové inkviziční soudy v Extramaduře, Murcii, Cuence, Granadě, Valladolidu, Burgos, Ávile, Palencii a Leónu. Inkvizice dle něho byla tajný soud, instance zkoumající hereze, Proti vyjádření soudu se nešlo ani odvolat, ani nebyla možná žádná revize rozsudku, který inkvizice vynesla. Heretik, kterému by byla dokázána vina, měl být vyobcován z církve a vydán světské moci k upálení. Torquemada nařizoval, aby se z království vystěhovali všichni židé, jinak jim bude hrozit trest smrti a ztráta jejich majetku. Byl dokonce vydán i seznam věcí, které si židé nesměli s sebou do vyhnanství vzít. Královna Isabel se později snažila odstranit Torquemadu z jeho úřadu, protože inkviziční tribunál stál mnoho peněz. Přes všechny snahy se Torquemada svého úřadu nevzdal až do roku 1496, což bylo pouhé dva roky před tím, než zemřel.

Po Torquemadovi se nejvyšším inkvizitorem stal Diego Deza, který měl za pomocníka kanovníka Rodrigueza Lucera z Almerie. Právě on se stal Diegovi Dezovi osudným. Lucerovi se přezdívalo *Tenebrero* (temný). Deza a Lucero byli tak horliví, že je Fernando Aragonský zbavil úřadu. Lucero se rozhodl, že z Córdoby vyžene všechny *falešné křesťany*. Došlo to tak daleko, že před soud dokonce předvolal i biskupa granadského jen proto, že byl židovského původu. Deza byl dominikánem, profesorem na univerzitě v

¹²²CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 107.

Salamance, biskupem Jaénu. Dezovým nástupcem se stal právě již zmíněný Francisco Gonzales Ximenes de Cisneros (1437-1517).

8.2 Francisco Ximenes

Dalším významným inkvizitorem byl Francisco Jiménez (jindy psáno jako Ximenes, záleží na oblasti Španělska) de Cisneros, jenž se zdá být trochu rozporuplnou osobností. Protože na jedné straně byl mecenášem humanistických učenců a renesančních umělců, a na druhé straně byl horlivým inkvizitorem. Do inkvizačních struktur se díky němu dostal řád. Stabilizoval a posílil inkvizici a měl za to, že na inkvizici závisí “mír království i autorita samotného krále.”¹²³

Ximenes byl arcibiskupem toledským a kardinálem španělským. Než král Fernando předal trůn svému vnukovi Karlovi, byl Ximenes nejvlivnějším mužem Pyrenejského poloostrova. Zatímco Torquemada zničil španělské židy, Ximenes se zasloužil o totéž, ale se španělskými muslimy (Maury). Vzdělání získal na proslulé univerzitě v Salamance, kde studoval filosofii a teologii. Za vlády papeže Pia II. pobyl šest let v Římě, kde se pokoušel o kariéru. Ximenes se oblíbil Pedro Gonzales de Mendoza, který byl jmenován kardinálem španělským, a zároveň byl dosazen na arcibiskupský stolec v Seville. Právě de Mendoza dosadil Ximenes jako vikáře na biskupství v Sigüenze. Ximenes vstoupil do františkánského řádu a přijal jméno Francisco. Po dobytí Granady královna Isabel jmenovala granadským arcibiskupem svého zpovědníka Fernanda de Talaveru. Tudiž kardinál Mendoza, jako přítel Isabely, jí doporučil za nového zpovědníka právě Ximenes.

Po smrti Mendozy roku 1495 trvala královna Isabel na tom, aby na místo toledského arcibiskupa nastoupil Ximenes. Nový toledský arcibiskup byl velice zbožný, a tak v Toledu nastolil pořádek. Odstranil vybrané jídlo, nádherné nádobí, zlato, stříbro, pohodlné postele. Byl zvyklý spát buď na zemi, či na tvrdé pryčně, Ximenes žil jako pravý řeholník. Rozhodl

¹²³CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str 59.

se založit univerzitu v Alcalá de Henares (město blízko Madridu, kde je rodný dům spisovatele Miguela de Cervantese, autora Dona Quijota). Vzorem pro tuto univerzitu byla univerzita v Paříži. Univerzita v Alcalá byla založena roku 1504, a to zakládací listinou papeže Julia. Dokonce i francouzský král František I. o univerzitě v Alcalá de Henares řekl: “Váš Ximenes podnikl a vybudoval takové dílo, na které bych se ani já sám neodvážil. Pařížská univerzita, pýcha mé země, je dílo mnoha králů. Ximenes ale tady vše vybudoval sám.”¹²⁴

Ximenés se svými spolupracovníky též sestavil mnohojazyčný text Bible, který nechal za své peníze vytisknout.¹²⁵

Po dobytí Granady se královská rodina zaměřila na to, aby muslimové na jihu Španělska co nejrychleji přijali křesťanství. Jenže v mírové smlouvě s Boabdilem, posledním emírem ve Španělsku, která má 32 bodů, je mimo jiné psáno, že “žádný muž ani žena maurského původu nebudou silou nuceni, aby se stali křesťany nebo křesťankou” nebo že “Jejich Výsosti zaručují Maurům, že jejich majetek, a to včetně vnitřního zařízení domu, šatstva a dobytku, nebude dotčen.”¹²⁶ První granadský arcibiskup, Fernando de Talavera, byl tolerantní muž, známý svými misijní činnostmi. Nechal přeložit část Písma a katechismu do arabštiny. Královna Isabel si proto na pomoc pro boj s muslimy nechala zavolat Ximenése. Díky jeho vlivu byla roku 1499 vydána nová královská nařízení, která se týkaly granadských Maurů. Zvýhodňovala ty, kteří přistoupí ke křesťanství, protože by se tak dostali pod právo inkvizice. Toto nařízení rozvracelo maurské rodiny. Ximenés osobně přijel do Granady, aby tam mohl křtít Maury. Např. za jediný den (18. prosince roku 1499) prý nechal pokřtít čtyři tisíce Maurů. Ximenésovi se začalo přezdívát Zvoník, protože tehdy po celý den městem zněly zvony. Inkvizitor Ximenés nechal na náměstí spálit mnoho arabských knih, pouze knihy, které se zabývaly medicínou, nechal převézt do univerzitní knihovny v Alcalá.

¹²⁴SKÝBOVÁ, Anna. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987 str. 91.

¹²⁵Viz. Obrázková příloha

¹²⁶SKÝBOVÁ, Anna. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987 str. 92.

Přes všechny tyto snahy Granada dál zůstávala víc muslimskou než křesťanskou. Rozhodl se proto, že jsou jen tři cesty, jimiž lze muslimy přivést ke křesťanství: persekuce, omezující zákony a dát jim “něco” za to, že přistoupí na novou víru. V roce 1502 vyšlo nařízení, že muslim buď přijme křest, nebo bude vyhnán z poloostrova.

Proti Ximenésově politice povstali Maurové roku 1500 v čtvrti Albaicin, přičemž byl ukamenován jeden z pronásledovatelů. Povstání trvalo devět dní. Říká se, že

“Ximenés získal velké vítězství. Když Ferdinand a Isabela dobyli Granadu, získali jen zemi. Ximenes ale podrobil granadské duše”¹²⁷

Ximenes využil proti Maurům tytéž zbraně, jaké byly použity na vymítění židů. Maurové měli buď přestoupit na křesťanství, nebo se vystěhovat. Kdo chtěl opustit zemi, musel zaplatit deset zlatých. Pokřtění Maurové, kterým se říkalo *moriskové*, se dostali pod dohled inkvizice. Toto nařízení vyšlo dne 12. února 1502 pod názvem *Pragmatika*.¹²⁸ V tomto zákoně byl detailně popsán způsob, jak se mají Maurové vystěhovat z Pyrenejského poloostrova, věková hranice, od kdy je nutné se vystěhovat, či způsob jak přejít na křesťanství. Maurové se nesměli vystěhovat do Turecka a do severoafrických zemí, protože s nimi tehdy Španělsko vedlo války.

¹²⁷SKÝBOVÁ, Anna. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 95.

¹²⁸SKÝBOVÁ, Anna. *Králové, kacíři, inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987 str. 95.

9. Průběh inkvizičního procesu

9.1 Udání a přiznání

Žádné vyšetření nelze začít bez udání - *denunciace*. Podnět k udávání dávala lidem papežská bula *Coena Domini*,¹²⁹ která byla předčítána vždy na Zelený čtvrtek. V bule se píše, že věřící je povinen udat všechny projevy kacířství, s nimiž se setkal, jinak by mu hrozil trest. Jméno udavače vždy zůstávalo utajeno. Ve Španělsku bylo dokonce možné zahájit vyšetření na základě anonymního udání, což například Řím odmítal. Lidé udávali samozřejmě z různých motivů, ať už kvůli penězům, nenávisti, závidi, či ze strachu z obvinění pro spoluvinu na kacířských postojích. Proti obžalovanému mohl svědčit kdokoli, např. jeho rodina, soused, nebo člověk, který ho viděl jen jednou. Svědčil-li někdo ve prospěch obžalovaného, byl nařknut ze zaujetí, a jeho svědectví pak nebylo bráno v potaz. Vyšetřování nebylo časově omezeno. Sama inkvizice si vytvářela skupiny organizovaných donašečů, špiclů, provokatérů. Tato skupina lidí se jmenovala "*familiars*".

Udání byla dvojího druhu. Obvinění s důkazy a informace, které byly jen domněnkami a podezření. K zatčení docházelo až tehdy, pakliže udavač předložil dostatek důkazů, či přivedl hodnověrné svědky. Člověk, na kterého přišlo udání, byl nejprve jen pozorován, dokud se podezření nepotvrdila. Je však nutné říci, že obviněný později u soudu neměl skoro žádnou možnost prokázat svou nevinu. Inkvizitor vždy více věřil udání než obžalovanému. To mělo logické vysvětlení: kdyby příliš mnoho obžalovaných, které inkvizice zatkla, bylo propuštěno na svobodu, znamenalo by to, že inkvizice zatýká nevinné a její autorita by v očích společnosti klesla.

Přiznání obžalovaného se považovalo za nejpřesvědčivější důkaz viny, proto inkvizice samozřejmě spolupracovala i s tzv. provokatéry. Takový člověk měl za úkol ve

¹²⁹DE LA PINTE, Llorente Miguel: *Inquisición Española*. Madrid: Ediciones Cultura Hispánica, 1953, str. 48.

věžeňské cele předstírat, že je též kacířem, navázat přátelský vztah s obžalovaným a vyprovokovat ho, aby se obžalovaný vyslovil nějaké neprozřetelné výroky, které pak za dveřmi zapisoval notář.

9.1.1 Lhůta milosti

Po příchodu inkvizice do konkrétního města byla vždy vyhlášena tzv. *lhůta milosti* (*tiempo de gracia*),¹³⁰ která většinou trvala 30 až 45 dní. V této době měli lidé, kteří chovali sami o sobě nějaké podezření, možnost se vyzpovídat ze svých provinění a smířit se (*reconciliarse*)¹³¹ s církví. Pokud se člověk udal dobrovolně, nehrozil mu žádný z těžkých trestů. Obvykle bylo uloženo pokání či pokuta. Když však k přiznání došlo po určené lhůtě, tak došlo ke zkonfiskování majetku. Při výslechu samozřejmě docházelo k obvinění někoho dalšího, protože při tom se člověk vyslovoval i k cizím prohřeškům.

9.1.2 Edikty víry

Od počátků 16. století přistoupila inkvizice k nové taktice, k tzv. *ediktům víry* (*edictos de fĕ*). Při nedělní mši byly čteny edikty, což vlastně byly seznamy nejrůznějších projevů kacířství. Obyvatelé pak dostali týden na to, aby se sami přiznali ke svým prohřeškům, nebo aby udali všechny podezřelé ze svého okolí. Trestem za neudání podezřelého byla exkomunikace z církve či inkviziční proces, protože ten, kdo neudal podezřelého, se sám automaticky změnil v podezřelého.

Text jednoho takového ediktu víry ukládá povinnost oznámit inkvizici, “pokud někdo z vás slyšel či viděl nějakou osobu, která slavila sobotu, dodržovala Mojžíšův zákon a modlí se po židovském způsobu, v sobotu se obléká do čisté košile a čistě povléká postel, osobu,

¹³⁰DE LA PINTE,Llorente Miguel: *Inquisicion Española*, Madrid,: Ediciones Cultura Hispánica, 1953, str. 56.

¹³¹DE LA PINTE,Llorente Miguel: *Inquisicion Española*, Madrid: Ediciones Cultura Hispánica, 1953, str. 56.

kteřá nechala maso vykrvácet a jedla maso v postní dny, (...) osoby, které neuznávají Ježíše jako svého mesiáše a na svého mesiáše ještě čekají, aby je vysvobodil, modlí se bez Gloria Patri; dále toho, kdo se vrátil ke své staré víře a říká, že židovská víra je stejně tak dobrá jako víra v našeho Spasitele Ježíše Krista.”¹³²

Další edikt víry ze Zeleného čtvrtka, tentokrát namířený proti muslimům, dává na vědomost, aby každý oznámil inkvizici, “zda zná osobu, která řekla, že sekta Mohammadova je dobrá a není jiné pro vstup do ráje, že Ježíš Kristus není Bůh, ale jen prorok, který se nenarodil z Panny Marie, lidi, kteří dále provozují rity a ceremonie sekty Mohammadovy a světi pátky, modlí se po muslimském způsobu, to znamená, že zvedají ruce a klekají si a říkají určitá slova v arabštině, nepijí víno a nejedí vepřové maso, vdávají a žení se po muslimském způsobu, a lidi, kteří odmítají svatý křest.”¹³³

9.1.3 Calificadores

Po přijetí udání přišli na řadu tzv. *Calificadores*¹³⁴ - *hodnotitelé*, kteří měli za úkol určit, zda se jedná o projev kacířství či ne. Jestliže rozhodli, že se opravdu jedná o kacířství, prokurátor vydal zatykač a dotyčný byl internován. Zatykání vždy probíhalo v noci či brzy ráno, a to kvůli většímu psychickému dopadu na zatýkaného a jeho okolí. Obžalovanému byl většinou zkonfiskován majetek, pakliže mu byla prokázána vina, nebo jednalo-li se o

¹³²DUFOUR, GERARD. *La inquisición española, aproximación a la España intolerante*. Barcelona :Montesinos 1986, str. 57 “*Conviene a saber si alguno de vos ha visto u oido decir que alguna a algunas personas hayan guardado sabado por honra, guarda y observanci de la Ley de Moises, vistiendo en ellos camisas limpias y echando en las camas sábanas limpias por honra del dicho sábado. Si rezansen los Salmos de David sin GLoria Patri. O si esperasen el mesias o dijesen que el Mesias prometido en la Ley no era venido y que habia de venir y le espraban para que los sacase del cautiverio. O si algunos se han ido a tornar judliios. O si alguno ha dicho que es tan buena la ley de Moises, como la de nuestro Redentor Jesucristo..*” Autorský překlad.

¹³³DUFOUR, GERARD. *La inquisición española, aproximación a la España intolerante*. Barcelona: Montesinos, 1986, str. 71-72 “*Conviene a saber si saben que algunas personas han dicho o afirmado que la secta de Mahoma es buena y que no hay otra para entrar en el Paraiso. Y que Jesucristo no es Dios, sino profeta, y que no nació de nuestra Señora siendo virgen. O que hayan hecho algunos ritos y ceremonias de la secta de Mahoma. Diciendo ciertas palabras en arábigo, retando la oración. Y que no coman tocino ni beban vino. O que hayan dicho que no se bautizaron con creencia de nuestra Santa Fe Catolica.*” Autorský překlad.

¹³⁴DUFOUR, GERARD. *La inquisición española, aproximación a la España intolerante*. Barcelona: Montesinos 1986, str. 74.

“vážnější” provinění. Místo vězení bylo vždy velmi tajné, vězněný byl naprosto separován od venkovního života a nebyly mu povoleny žádné návštěvy. Obviněnému nebyl sdělen ani důvod jeho zatčení. Dokonce ani samotnému králi Filipovi II. inkvizitoři nikdy neprozradili nic o věznění jeho lékaře.

9.2 Věznění

Ve vězeňské cele většinou byli dva a více vězňů. Bylo však zakázáno, aby v jedné cele byli věznění kacíři obžalovaní ve stejném procesu. Cely ve vězení, tzv. “*carceles secretas*” (v překladu *tajné věznice*),¹³⁵ byly bez zařízení. Počítalo se s tím, že nábytek a oděv si obstará obžalovaný sám. Stravu dodávali zřizenci inkvizice, ale vězeň si jídlo musel platit sám. Chudí vězni byli odkázáni na dobročinnost, a tak se stávalo, že bohatí vězni jedli maso a jejich strava byla víceméně chutná, zatímco chudí často hladověli. Hygienická zařízení byla mimo cely, tudíž vězňové s okovy na nohou, mohli vycházet ze svých cel jen pod dohledem. styk s rodinou ale byl absolutně zakázán. Od roku 1561 vydala *Suprema* příkaz, že do cel mohou vstupovat dozorcí vždy jen po dvou, tedy nikdy sám dozorce, aby se předcházelo podplácení dozorců. Pakliže nebyl obžalovaný poslán na hranici ani na galeje, jeho vězení se zlepšilo. Byl přemístěn do vězení, které se nazývalo *casa de penitencia*¹³⁶. (v překladu *dům pokání či lítosti*). Takový vězeň již směl být navštěvován svou rodinou. Protože chudí vězňové si museli sami vydělat na stravu, a proto měli povolení chodit za prací do vesnice či do města.

9.3 Výslech a mučení

Výslech měl za úkol přimět dotyčného říci celou pravdu, proto neprozrazení obžaloby mělo svůj smysl. Obžalovaný nevěděl, z čeho je obžalovaný, a tak se nevědomky

¹³⁵COMELLA, Beatriz, *La inquisición española*, Madrid: Rialp 1999, str. 113.

¹³⁶CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 112.

přiznal i k dalším prohřeškům a počet jeho “hříchů” se zvětšoval. Velmi oblíbené bylo tzv. *zkoušení obviněného z víry*. Zkoušený musel například rychle a opakovaně recitovat základní modlitby, aby vyvrátil podezření z toho, že je falešným křesťanem. Když se stalo, že obžalovaný byl zproštěn obvinění, nesměl nikdy nikomu nic prozradit o svém pobytu v cele. Dokonce musel všem na svobodě tvrdit, že s ním inkvizice zacházela spravedlivě a milosrdně. Přiznání bylo chápáno jako *královna důkazů*.¹³⁷ Pokud se ale dotyčný ani přes mučení nepřiznal, mohl být obžalován na základě jiných důkazů. Přitížila mu i skutečnost, že přestál kruté mučení, neboť mu jistě na pomoc přišel ďábel.

K mučení docházelo v případě, že došlo k nesrovnalostem ve výpovědi vyslychaného, pokud si svědkové protiřekli, či nebyl-li dostatek důkazů. Mučení nemělo mrzačit těla vyslychaných a nesměla se prolívat krev, na rozdíl od světských mučirek, protože v případě zproštění viny nesměly obžalovanému na těle zůstat žádné viditelné stopy po mučení. Ale je třeba říci, že valencijský tribunál v 16. století shledal nevinnými jen necelá tři procenta obžalovaných. Krev nesměla být prolévána z jednoho prostého důvodu: krev za lidstvo již prolil Ježíš Kristus, a je proto nevhodné, aby se kacíř takovým způsobem k Ježíši přiblížil. U mučení byl vždy přítomný lékař, který dohlížel na stav mučeného. Docházelo ale i k psychickému mučení, např. tím způsobem, že byl člověku odírán spánek.

Když se člověk přiznal během mučení, musel své přiznání ještě jednou zopakovat po 24 hodinách. To mělo garantovat, že k přiznání nedošlo jen kvůli bolesti při tortuře.

Probíhaly také procesy s již mrtvými kacíři. Pokud byla prokázána vina někomu již zesnulému, inkvizitoři nechali jeho tělo exhumovat. Ostatky byly přivezeny k soudu a souzeny. Mrtvý byl logicky vždy uznán vinným, jeho ostatky pak byly spáleny v odpadní jámě a popel rozhozen do větru či do řeky.

Po sdělení konkrétního obvinění získal obviněný právo na advokáta, kterého obvykle přidělovala sama inkvizice. Advokát se proto skoro vždy spíše než pomoci snažil,

¹³⁷SKÝBOVÁ, Anna. *Králové kacířů inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 289.

aby se obžalovaný ke všemu přiznal. Na druhou stranu advokát hledal i nějaké polehčující okolnosti, například poukazoval na předchozí příkladný život souzeného.

9.4 Rozsudek a trest

Rozsudky byly děleny do dvou kategorií, na tzv. *con méritos* a na tzv. *sin méritos*¹³⁸. Rozsudky *con méritos* byly vypracovány s detailními výčty a analýzou všech hříchů a provinění odsouzeného. Rozsudek mohl být osvobozující či odsuzující. Pokud nebylo možno kacíře odsoudit, soud oznámil, že obvinění prozatím nebylo prokázáno. To znamenalo, že se inkvizice možná k případu někdy vrátí. Proces mohl být kdykoli obnoven, což šlo ruku v ruce s tím, že odsouzený mohl být ve vězení držen jakkoli dlouho. Obžalovaný klidně mohl být vězněn i desetiletí, přičemž si pobyt ve vězení platil sám. Tudíž chudí byli souzeni dříve než bohatí, protože inkvizice jim nechtěla pobyt ve vězení platit.

Když se člověk přiznal k nějakému činu, bylo rozhodnuto, zda jde o lehčí či těžší provinění. Lehčí delikty se nazývaly *de levi*,¹³⁹ těžší provinění se nazývala *de vehementi*. Nejtěžší provinění přivedla obviněného přímo na popraviště. Pakliže byl obžalovaný shledán vinným v prvních dvou případech, musel odpřísáhnout před křížem a s rukou na Novém zákoně věrnost katolické víře a přísahat, že se jeho špatné chování už nebude opakovat. Při sebemenším prohřešku by opakování deliktu znamenalo přísný trest. V případě *de vehementi* opakování špatného chování znamenalo popravu na hranici.

Odsouzenec mohl být odsouzen též k veřejnému pokání, což byla nejmírnější forma trestu, který mu mohl být udělen. Pokání znamenalo povinnost účastnit se průvodu kajících v průběhu *auto de fé*, kde odsouzenec kráčel v kajícím rouchu. Takovému rouchu se říkalo

¹³⁸SKÝBOVÁ, Anna. *Králové kacíři inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 289.

¹³⁹CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 113.

sambenito (doslova *saco bendito* - svatý pytel¹⁴⁰). Roucho se skládalo z vysokého čepce (*coroza*)¹⁴¹ a přehození. Roucho mělo černou barvu se žlutými a červenými kresbami ďáblů a plamenů. Roucho bylo nutné nosit po určitou dobu, kterou určil tribunál. Někdy byl kacíř odsouzen k celoživotnímu nošení *sambenita*. Člověk, který je nosil, byl vystaven posměchu kolemjdoucích. Posměch ale musel snášet beze slova, neboť to bylo chápáno jako součást trestu. Potupa ale pak přešla i na celou rodinu, protože inkvizitoři později zavedli zvyk vyvěšovat *sambenita*¹⁴² se jménem a detailním popisem deliktů jedinců v kostelích. Když se oděv časem rozpadl, byl nahrazen novým, ale se starým popisem.

Dalším, nižším trestem, bylo bičování. Heretik byl vozen po městě ve voze a čas od času ho kat zbičoval, přičemž počet ran byl obvykle okolo sta.

Španělským specifickým bylo posílat vězně odsouzené tribunálem na galérie. Jeden odsouzený řekl, že galérie jsou jen odloženým trestem smrti, ačkoli většinou nebyly trestem doživotním, ale jednalo se o trest na několik let. Ženy nebyly posílány na galérie, ale do špitálů.

Nejvyšším trestem byla hranice. Ta neminula buď recidivisty (tzv. *Relapsos*), nebo heretiky, kteří neprojeví žádnou lítost nad svými činy či se odmítli zřít svých herezí. Tito lidé byli nazýváni *contumaz*.¹⁴³ Když se odsouzený před popravou nechtěl smířit s církví, byl upálen na hranici zaživa, ale rozhodl-li se pro smír či alespoň pro pokání, byl před upálením uškrcen. V případě, že kacíř ještě před popravou zemřel nebo se mu podařilo uprchnout, byl upálen zástupně. Takový způsob upálení se nazýval *in effigie*.¹⁴⁴ Útěk byl brán jako důkaz viny.

Tresty neznamenal jen bolest, ale i společenské zostuzení, zničení pověsti, přičemž hanba padla i na celou jeho rodinu, někdy i na několik generací. Děti a vnuci odsouzených nesměli vykonávat povolání soudců, starostů, porotců, nesměli být

¹⁴⁰SKÝBOVÁ, Anna. *Králové kacíři inkvizitoři*. Praha: Československý spisovatel 1987, str. 290.

¹⁴¹CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 111.

¹⁴²CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 111.

¹⁴³CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 114.

¹⁴⁴CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str. 114.

úředníky, kupci a notáři... ani nesměli být vysvěceni na kněze. Mít kacíře v rodině se rovnalo prvotnímu hříchu, ale tento hřích nebylo možno smazat křtem.

9.5 Auto de fé - akt víry

*Auto de fe*¹⁴⁵, neboli tzv. *autodafé* – *akt víry* bylo vnějším projevem španělské inkvizice, závěrečným aktem inkvizičního procesu. Když inkvizitor měl dostatek obětí, které chtěl odsoudit, bylo vybráno datum pro *auto de fé*, na němž byly proneseny rozsudky proti odsouzeným. Tento *akt víry* měl za cíl jak demonstrovat sílu inkvizice, tak nahnat strach všem jejím nepřítelům. Samozřejmě vycházelo z dobové záliby ve veřejných spektaklech a popravách. *Auto de fé* vyvolávala v zahraničí šok a odpor. Konala se o svátcích či slavnostních státních příležitostech, jako byla například korunovace, svatba či narození prince. Souhrně a ve zkratce lze říci, že *autodafé* byla současně soudním zasedáním, aktem provedení rozsudku, náboženským ceremoniálem i vzrušující podívanou.

Den před samotným *auto de fé* se konala tzv. *zkouška*. Farníci procházeli městem, v jejich čele kráčeli členové kongregací sv. Pedra Mučedníka. Právě oni měli na starosti přípravu *auto de fé*, stavbu lešení, přípravu *quemadera*. Po nich šla *Kristova policie*¹⁴⁶, tj. veškerý personál inkvizice. Slavnostní průvod prošel městem pod inkvizičním znamením zeleného kříže.

Kříž byl poté umístěn na oltář u pódia uprostřed náměstí, kde se měla druhý den konat ceremonie. Na *quemadero*¹⁴⁷, místo, kde byli odsouzeni upalováni, byl připevněn bílý kříž. Odsouzení byli vždy odváženi na *quemadero* na oslech.¹⁴⁸ V noci byli odsouzenci seznámeni se svým rozsudkem. Po vynesení rozsudku k nim byl vyslán kněz, aby jim poskytl útěchu. S příchodem rána byla odsloužena slavnostní mše, po které se procesí

¹⁴⁵RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 37

¹⁴⁶GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda, 1973, str. 120.

¹⁴⁷RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 38.

¹⁴⁸RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 38.

vydalo k náměstí. V závěru procesí kráčeli *familiares* a inkvizitoři. Náměstí bylo plné zvědavců. Na jejich obhajobu je ale též dobré poznamenat, že neúčast na popravě mohla snadno vyvolat u inkvizice podezření. Na náměstí všichni kolektivně odpřísáhli poslušnost inkvizici. Jestliže byl přítomen panovník, tak jej služebně nejstarší inkvizitor vyzval k přísaze, že bude bránit víru, pronásledovat kacíře a chránit inkviziční tribunál. Po přísaze se četly rozsudky. Vrcholem byly scény pokání, zříkání se bludů a smiřování se s církví. Někdy téhož dne, jindy následující den, pak byly na jiném náměstí vykonávány tresty opět veřejně, ale už ve státní režii, od oblékání kajčnických rouch, přes bičování až po upalování.

Na náměstí byli vězňové posazeni na lavice hanby. Celé *auto de fé* začalo smuteční mší, po níž měl inkvizitor kázání, na jehož konci byly proneseny rozsudky. Ty byly čteny latinsky, takže obžalovaní častokrát ani nerozuměli. *Auto de fé* končilo exekucí. Dle trestu byli odsouzeni oblečeni do *sanbenita*, jiní byli bičováni a jiní čekali na svůj trest smrti.

Auto de fé mělo několik funkcí. Bylo demonstrací moci katolické církve, dále mělo za úkol odsoudit kacíře a v neposlední řadě bylo příležitostí pro veřejné kázání pro mnoho lidí, tzv. *Sermón de la Fé*.¹⁴⁹

Skromnější variantou *auto de fé* byla tzv. *autillos*¹⁵⁰ (zdrobnělina, doslova autodafička), která se konala v soukromí. Od 17. století, když začala inkvizice chudnout, tak *autillos* začala vytlačovat *autodafé*.

Mezi lety 1575 a 1610 proběhlo v Toledu dvanáct *autos de fé*, kde bylo 386 odsouzených lidí.¹⁵¹

¹⁴⁹RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 39.

¹⁵⁰RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 36.

¹⁵¹RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 37.

10. Dopad a činnost inkvizice

V roce 1606 byl inkviziční tribunál požádán, aby ozřejmil svou aktivitu. Z toho můžeme usuzovat, že se žádala efektivní činnost tribunálu. Stát už byl tak mocný, že mohl brzdit negativní aktivity tribunálu. Neboť inkvizice se začala nejen zajímat o čistotu víry, ale snažila se své pole působnosti rozšířit i na otázky, které měly opravdu málo společného s delikty proti čistotě víry. V mnoha případech šlo inkvizici opravdu jen o peníze. Nejvíce je to vidět na případě portugalských židovských *conversos*, kterým se říkalo *marranos*. Ti v roce 1605 nabídli Španělsku 1 700 000 cruzados (španělská měna) a za tuto cenu měli dostat povolení překročit hranici, Paradoxem je, že o pět let později bylo toto povoleno zrušeno. V roce 1627 ale odliv těchto peněz poškodil samotné Portugalsko, které se opozdilo v placení svých závazků, což ovlivnilo bankovníky v Ženevě. Portugalsku ale chyběly mu peníze na vyřešení tohoto problému. Proto v roce 1630 Portugalci chtěli dát na hranicestrážce, aby se ze země nedostaly ani peníze, ani zlato. Tudíž je jasné, že se židé stávali nepřáteli nejen náboženskými, ale i ekonomickými. Tuto nenávist podporovali dle situace i zájmy vlády. Záleželo na tom, zda zrovna měli peníze, či ne.

Roku 1621 napsal král Filip IV. (1605 - 1665) portugalskému inkvizitorovi, že on jako král ochraňuje víru víc než on, protože jak je vidět portugalskému inkvizitorovi moc o víru nejde. V 17. století se ve Španělsku vůbec mělo za to, že se Portugalcům v otázce inkvizice nedá důvěřovat.

Josep Gavarrí v Granadě publikoval roku 1679 *Noticias singularisimas - Nejjednotnější zprávy*¹⁵². V tomto díle se popisuje, jak byl ovlivněn život obyčejného věřícího člověka u zpovědi, neboť zpovědník mohl snadno zneužít toho, co se dozvěděl u zpovědi. “Když zpovědník řekl věřícímu, aby přišel znovu ke zpovědi kvůli detailnějšímu

¹⁵²VARGAS, Fernandez Valentina. *Dos noticias sobre la inquisicion espanola, una primera aproximacion sobre ciertos aspectos cotidiana de la espana del siglo XVII*. Madrid: Nueva visión, nuevos horizontes 1980, str.2.

rozebrání, málokdo se vrátil, neboť věřící měl strach, že to, co by řekl, by ho přivedlo rovnou před inkviziční tribunál¹⁵³

Zde je zajímavé si všimnout, že inkvizice měla moc ovlivnit život věřícího i v tak intimní chvíli, jako je zpověď, kdy se má člověk smířit s Bohem. To s sebou nese pozitivní psychologický dopad na osobu. Negativním momentem však bylo, že neváhala inkvizice zneužít ke svým zájmům dokonce i zpovědní tajemství. A je jisté, že strach z inkvizice jistě šel ruku v ruce se špatně vykonanými zpověďmi.

Z těchto faktů je patrné, že inkvizice neměla jen ekonomické cíle, ale že se zajímala o každou osobu v zemi. Nikdo nebyl před inkvizicí ochráněn ani v tak soukromé záležitosti jakou je zpověď.

10.1 Cenzura

Dalším konkrétním důsledkem inkvizice byla cenzura. Roku 1526 zavedla inkvizice kromě přísné cenzury knih i kontrolu tiskovin a od roku 1546 začaly pravidelně vycházet seznamy zakázaných knih. Prvním centrálně platným soupisem zakázaných knih se stal *Index librorum prohibitorum*, který byl sestaven v Římě za pontifikátu papeže Pavla IV. v r. 1559.¹⁵⁴ Nejdetailnější soupis zakázaných knih ve Španělsku sestavil roku 1583 Gaspar de Quiroga. Mezi zakázané spisy patřila díla heretiků, spisy, které velebily židy či Maury, modlitební knihy v živých jazycích, díla humanistů, knihy o magii. Cenzuře byl dokonce podřízen i královnin zpovědník. V roce 1612 byla prohlédnuta královská knihovna v El Escorialu. Také dovoz knih z ciziny byl pod dohledem inkvizice. Na seznamu zakázaných knih se objevila

¹⁵³VARGAS, Fernandez Valentina. *Dos noticias sobre la inquisicion espanola, una primera aproximacion sobre ciertos aspectos cotidiana de la espana del siglo XVII*. Madrid: Nueva visión, nuevos horizontes 1980, str.3. *Quando llegan los que han llamado pecado maliciosamente y les dicen que se examinen mas, de no volveran los diez y ocho, ni iran otros porque piensan que les dicen que vuelvan para acusarlos al tribunal de la inquisicion*

¹⁵⁴[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z: www.katolikrevue.cz/fides

taková jména jako Ovidius, Dante, Rabelais, později se v osvícenství na přední místo dostali Voltaire, Rousseau a Diderot.

Roku 1559 vznikl první seznam zakázaných knih, který odkazuje na novou etapu španělské inkvizice. Ta už si byla jistá sama sebou, upevnila základy a určila si své místo ve na poli konfesní ideologie.

Zahraniční autoři nazývali v 18. a 19. století inkvizici “monstrem krutosti a nelidskost”¹⁵⁵ a příčinou ignorance, strachu z neznámého a fanatismu Španělů¹⁵⁶

V roce 1793 se novým generálním inkvizitorem stal Manuel Abad Lasierra, který se rozhodl změnit systém cenzury náboženských knih. Jenže cenzoři na to nebyli připraveni. V témže roce se sekretář královského soudního dvoru v Madridu, Juan Antonio Llorente rozhodl spolupracovat s Abadem Lasierrem, aby dosáhl snadněji svého cíle, jímž byla reforma cenzury. Llorente přišel s tím, že by nebylo špatné vytvořit skupinu profesionálních cenzorů, kteří by měli adekvátní vzdělání. Ačkoli měl tento návrh mnoho příznivců, nikdy nebyl uskutečněn.

Llorente se sám pokusil o reformu inkvizice. Měl za to, že by dobrým způsobem zefektivnění práce inkvizice bylo, aby se inkvizice zabývala pouze proviněními proti víře a cenzourou, a zbytek případů by připadl biskupům. Díky tomu by bylo možno snížit počet spolupracovníků u inkvizice, ale ani tato idea se nakonec nebyla realizována.

¹⁵⁵COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española. Madrid: Rialp 1999, str. 117.*

¹⁵⁶COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española. Madrid: Rialp 1999, str. 117.*

10.2 Vliv inkvizice na soudnictví

Inkviziční právní systém byl inspirován praktikami inkvizice v Evropě. Inkvizice se vytvořila proto, aby bojovala proti herezím, ale nakonec se její metody používaly až do 18. století také při běžném soudnictví. ~~Toto trvalo až do 18. století.~~ Inspirace je patrná např. v tom, že i ve světském soudnictví neměl odsouzený skoro žádná práva, používalo se násilí k jeho doznání a k člověku, o kterém se myslelo, že je vinen, se již předem od samého počátku přistupovalo jako k zavrženíhodné osobě, která skoro neměla právo na to se hájit.¹⁵⁷

11. Konec inkvizice

Od začátku 18. století se španělská inkvizice začala propadat do stavu krize a jejím hlavním úkolem se stal boj proti novotám, proti ideám francouzského osvícenství, anglické materialistické filosofie a Francouzské revoluce. Nedostatek peněz měl za následek konec pořádání auto de fé, autorita inkvizitorů se zmenšila. V roce 1776 se před inkvizicí ocitl

¹⁵⁷LEA, Henry Charles. *A history of the Inquisition of the Middle Ages. Volume I.*, New York: Cambridge University Press 2010, str. 558.

osvícenec Pablo de Olavide, u něhož byly nalezeny zakázané knihy. Inkvizice viděla v procesu kompenzaci za všechny předchozí debakly, ve kterých se inkvizice bez úspěchu snažila omezit vliv osvícenců na krále Karla III. Olavide byl inkvizicí označen za kacíře. Před trestem ho zachránil útěk do Francie.. V roce 1798 napsal intelektuál Gaspar Melchor de Jovellanos pro španělského krále Karla IV. zprávu o inkvizičním tribunálu. Dle něj byl tribunál zcela neúčinný ve snaze zadržet nebezpečné revoluční myšlenky, které přicházely z Francie. O pár řádek níže velice zkritizoval kvality inkvizitorů. Inkvizitoři v jeho očích byli nevzdělanci, kteří se ujali svého úřadu jen pro peníze a jiné výhody.

11.1 Cádizský tribunál

Pomyslný první umíráček španělské inkvizici zazvonil na zasedání cádizského parlamentu v letech 1812-1813, kdy šlo o zrušení *Supremy*. Bojovníci za zrušení *Supremy* se oháněli hesly jako genocida, likvidace národní kultury atd. Oproti tomu zastánci inkvizice se bránili tím, že právě inkvizice pomohla Španělsku ke sjednocení a zabránila krvavým náboženským válkám.

Parlament v Cádizu se začal scházet od roku 1810, tajně před hrozbou Napoleona Bonaparta. Od roku 1811 do roku 1813 se tam řešila budoucnost inkvizice. Sešly se dva tábory. První strana se chtěla držet Josého I. Bonaparta, nejstaršího Napoleonova bratra. Díky Napoleonovi se stal králem sicilským a španělským (1808-1813). Jose I. byl proti inkvizici, v níž viděl něco zastaralého. Druhá skupina naopak chtěla obnovit inkvizici, v čemž spatřovala manifestaci aliance mezi trůnem a církví. Do první skupiny patřil Muñoz Torrero, do druhé skupiny Pedro Iguanzo. Mocenské rozložení sil bylo takové, že vyhrála strana, která byla proti inkvizici. Situace se nakonec ale vyřešila tak, že poslední španělský generální inkvizitor, Ramón José de Arce (1798-1808) odstoupil sám kvůli invazi Napoleonově.

Prvním opatřením proti inkvizici byl dne 18. října 1812 text proti cenzuře, který vyhlásil svobodu myšlení. Od tohoto data se v oběhu objevilo mnoho dříve zakázaných knih.

Dne 22. února 1813 parlament v Cádizu rozhodl vydat *Decret o zrušení (Decreto de Abolición)*¹⁵⁸, v němž stálo, že inkvizice není sloučitelná s konstitucí a dále se nařizovalo zničení obrazů a všeho, co odkazovalo na inkvizici.

Napoleon ovládal Španělsko v letech 1808 až 1813. Dne 4. prosince 1808 vydal dekret, jímž zrušil inkvizici, protože je to instituce, která ohrožuje svrchovanost a občanskou moc.¹⁵⁹ Přitom Bonaparte samozřejmě nechal celý majetek inkvizice zkonfiskovat. Poté co se španělský král Fernando VII. opět dostal k moci v roce 1823, zavrhl ústavu a nastolil opět absolutismus. Biskupové ve svých diecézích instalovali tzv. *Juntas de Fé (Výbory pro víru)*¹⁶⁰, které se prakticky nelišily od inkvizice, neboť užívaly stejné prostředky jako inkvizice: a sice udavačství, totální izolaci vyšetřovaných ve vězení, zabavování majetku atd. Tudíž roku 1814 byla opět inkvizice fakticky obnovena, aniž by to ovšem král výslovně povolil. Nejaktivnější junta byla ve Valencii, i když už samozřejmě nedosahovala své staré síly. Inkvizice se v té době spíše stala symbolem odporu vůči jakýmkoli změnám (revolučním, ideje prodchnuté osvícenstvím atd.). Když se Fernando VII. opět dostal k moci dne 21. července 1814, anuloval rozhodnutí tribunálu a generálním inkvizitorem jmenoval Francisca Javiera Miera y Campilla. Fernando VII. se už přesto neodvážil obnovit inkvizici v plné síle, proto nechal vytvořit *Juntas de fé*¹⁶¹, které spadaly pod pravomoc biskupů. Roku 1825 chtěl král Fernando VII. zrušit *Juntas de fé*, ale nepodařilo se mu to. Stal se pravý opak, juntas de fé byly ještě silnější než dřív a čím dál tím víc se podobaly inkvizici. Využívaly i stejné metody jako inkvizice, například odsouzený neměl právo na obhajobu a

¹⁵⁸MORENO, Martínez Doris. *La invención de la inquisición*. Madrid: Murcia Pons 2004. str. 45.

¹⁵⁹GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda 1973, str. 220.

¹⁶⁰CASTILLO, De Joaquín. *El tribunal de la inquisición llamado de la fé o del santo oficio*. Barcelona: Ramon Martín Indar 1835, str. 172.

¹⁶¹MORENO, Martínez Doris. *La invención de la inquisición*. Madrid: Murcia Pons 2004., str. 48.

jméno udavače muselo být tajné.¹⁶² Nakonec *juntas* zrušil dne 5. října roku 1829 papež Pius VIII¹⁶³ bulou *Cogitationes nostras*. Je pravda, že už ani cenzura se nedostala na dřívější úroveň. Inkvizice se zaměřila proti svobodným zednářům a svobodomyšlným tiskovinám. Též se k očím inkvizice dostaly obrazy od Francisca Goyi, tzv. “*majas*”, které namaloval deset let předtím. Mezitím, nuncius Giustiniani informoval do Říma, že španělská inkvizice se mění v politickou inkvizici. Ta byla zrušena až dne 15. července 1834 za regentství Marie Cristiny, která vládla za ještě malou Isabel II., jež v té době byla ještě dítětem.

Archiv španělské inkvizice se dnes nachází Národním historickém archivu v Madridu, kde je umístěno 5344 svazků dokumentů a 1464 knih.¹⁶⁴

11.2 Poslední oběť inkvizice

Poslední obětí inkvizice se stal roku dne 31. července roku 1826 katalánský učitel Cayetano Ripoll. Byl odsouzen ve Valencii k trestu smrti za kacířství. Jeho případ se stal velice známým, neboť působil velice klidným dojmem při výsleších a při zasedáních soudů. Byl odsouzen na základě své víry, resp. nevíry. Víceprezident valencijské junty de fé, napsal arcibiskupovi, že Cayetano nevšří v Ježíše Krista, ve svatou trojici, v panenství Marie a v neomylnost církve.¹⁶⁵ Cayetano měl být upálen, ale nakonec mu byl trest změněn na oběšení. Rippollova mrtvola byla po smrti rozčtvrcena a spálena rozzuřeným davem.

Mnoho lidí, hlavně vesničanů, volalo po obnově inkvizice, protože se báli kacířů a čarodějnic.

¹⁶²CASTILLO, De Joaquin. *El tribunal de la inquisición llamado de la fé o del santo oficio*. Barcelona: Ramon Martín Indar 1835, str. 173.

¹⁶³CASTILLO, De Joaquin. *El tribunal de la inquisición llamado de la fé o del santo oficio*. Barcelona: Ramon Martín Indar 1835, str. 173.

¹⁶⁴COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 121.

¹⁶⁵ESCUADERO, José Antonio. *Estudios sobre la inquisición*. Madrid: Marcial Pons historia 2005, str. 435.

12. Náhledy na inkvizici

12.1 Zastánci a odpůrci inkvizice

Španělská inkvizice je dodnes vnímaná jako velmi kontroverzní instituce, pro mnoho lidí je těžko pochopitelné, kolik lidí se stalo fanatickými následníky víry. Francie označila inkvizici ve své encyklopedii jako *fanatický soud*.¹⁶⁶

Když se řekne španělská inkvizice, zároveň se nám vybaví termín “rasismus vůči židům”. To však odmítá francouzský historik Fernand Braudel, který říká, že Španělsko bylo plné židů, židovské kořeny měli Tereza z Ávily i jezuita Diego Lainez a mnoho dalších židů působilo a pracovalo na španělském královském dvoře.

Dalším kliše je, že španělská inkvizice brzdila rozvoj kultury. Ale například španělská inkvizice nikdy nevedla takové procesy jako římská proti Koperníkovi, Keplerovi či Galileovi.

Je též dobré napsat, že mezi inkvizitory byli i velice vzdělané osobnosti. Například kardinál Cisneros založil madridskou univerzitu v Alcalá de Henares, či inkvizitor Valdés Sala, přítel Terezy z Ávily, založil univerzitu v Oviedo a Bernardo Sandoval y Rojas byl mecenášem spisovatele Miguela Cervantese.

Všechny společnosti směřují k tomu, že hlídají své členy, aby garantovaly jejich existenci. Toto se děje dokonce i v demokratických státech, kde svoboda a rovnost je zapsaná zlatým písmem. Kdyby nebylo určitých kontrolních mechanismů, společnost by se ocitla v chaosu.¹⁶⁷ Inkvizice tu byla tudíž proto, aby ochránila hodnoty skupiny, bez níž by skupina jen těžko přežila.

¹⁶⁶COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999, str. 172.

¹⁶⁷COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999. str. 179.

Je důležité pochopit že v náboženské společnosti nefunkčnost herezí zahrnuje v sobě dva aspekty. Hřích a trestný čin (...) hereze znásilňuje Boží zákon a překračuje sociální zákony, zrcadlo a odraz toho prvního.¹⁶⁸

Obháječi inkvizice říkají, že počty mrtvých z inkvizičních procesů jsou zveličovány. Například španělský historik Antonio Ballesteros Beretta píše: “Téma inkvizice vyvolalo mnoho sporů. Počet jejích obětí se zveličuje a v zápalu politických vášní se neodůvodněně mluvilo o velké hrabivosti spolupracovníků svatého tribunálu. Stejně jako každý společenský organismus měla také inkvizice své nedostatky.”¹⁶⁹ Trochu kontroverzní argument dalšího zastávce inkvizice je tento: “Inkviziční tribunály byly vyvolány k životu násilnými činy kacířů, počínaje dobou, kdy církev vyšla z katakomb, aby tak byl zničen základ dobré víry Ježíše Krista a vyprovokována nejen spravedlivá reakce ze strany církve, ale také spravedlivá veřejná *vendetta*.”¹⁷⁰

Inkvizice je to jev krutý a iracionální symbol netolerance náboženské i politické. Symbol intelektuálního a uměleckého zpátečnictví. Viděno zpětně byla inkvizice v Evropě chápána v 18. století jako společnost vystavěná na fanatismu, bigotnosti a netoleranci. Proti ní se snažili bojovat satirou, filosofií, historiografií. A právě na této půdě vzniká mýtus o inkvizici. Mnozí využívali tohoto mýtu jako cesty proti církvi: měli za to, že fakty by neoslnili davy tolik, jako právě tímto mýtem.

Inkvizice byla v Evropě vnímána jako velmi nepřátelská instituce, která bránila pravdě, kultuře, svobodě, vědě a umění. Nebyla vnímána jako nástroj pro boj s herezemi. Bavorský publicista a katolík Andreas Zaupser v roce 1777 sepsal kritické listy, které se jmenovaly “*Listy o vládě církve a papeže*”, ve kterých se mimo jiné píše:

“Inkvizice, stará a zkažená vědma!

Ty, která nalézáš potěšení ve svých stravujících plamenech,

¹⁶⁸ COMELLA, Beatriz. *La inquisición Española*. Madrid: Rialp 1999. str. 179.

¹⁶⁹ GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda 1973, str. 9.

¹⁷⁰ GRIGULEVIČ, I. R. *Dějiny inkvizice*. Praha: Svoboda 1973, str. 10.

*Ukrutná dcero Ignorance a Smrti,
Prokletá na úrovni Rozumu a Náboženství
Zpustošené Španělsko, otrávené tvým dračím dechem,
Pravda, Přátelství a Umění - dávno zmizely,
Svoboda myšlení umírá na tvých kouřících hranicích,
Vražedkyně Rozumu, Dusitelko Moudrosti.”¹⁷¹*

Naopak Ramón Menéndez Pidal napsal: “Rozumím španělské inkvizici a tleskám jí, dokonce jí blahořečím, neboť je ztělesněním ideje jednoty, která řídí život národa po celá staletí. Je opravdovou dcerou skutečností ducha španělského lidu.”¹⁷². Zastánci inkvizice vyzdvihují, že právě ona zabránila ve Španělsku občanským válkám, jako byly například v Německu či ve Francii. Vždyť inkvizice, stejně jako každá jiná církevní organizace, byla konzervativní a chtěla svobodu nahradit rozkazem a poslušností.

Odpůrci inkvizice naproti tomu vypočítávají, že právě díky inkvizici se Španělsko nakonec dostalo na pozici bezvýznamného a zaostalého státu, který nemohl konkurovat ostatním zemím. Španělsko se propadlo jak v duchovní oblasti, tak také na poli vědy a umění a Španělsko bylo v západní Evropě poslední zemí, která se zbavila diktatury. Dalším argumentem odpůrců je, že inkvizici šlo jen o zničení bohaté a významné vrstvy konvertitů.

12.3 Francisco Goya a inkvizice

Další pohled na inkvizici nám nabízí malíř Francisco Goya.

¹⁷¹RYŠ, Grzegorz: *Inkvizice*, Praha: Mladá fronta 2004, str 88.

¹⁷²CHALUPA, Jiří. *Inkvizice. Stručné dějiny hanebnosti*. Praha: Aleš Skřivan 2007, str.147.

Francisco de Goya y Lucientes, který se narodil roku 1746. Maloval na dvoře španělských monarchů. Svou tvorbu začal za vlády Karla III. (1759 -1788) a v tvorbě pokračoval dál za panovníka Karla IV. (1788-1808). Roku 1797 začal tvořit svou satirickou sérii, která se jmenuje *Los Caprichos*¹⁷³ - *Rozmary*. Jde o osmdesát satirických obrazů, které ironicky zobrazují španělskou společnost 18. století, především klér a duchovenstvo. Goya se zde vysmívá společenským konvencím, lidské víře a pověrám. Obrazy jsou evidentně útokem na inkvizici a z obrazů je patrné, že Goya stojí na straně obětí.¹⁷⁴ Inkvizice se začala zajímat o Goyu kvůli jeho obrazům *Majas*¹⁷⁵, ale je patrné, že Goya z inkvizice vůbec neměl strach. Malíř byl požádán, aby se dostavil před inkviziční soud vypovídat o svých obrazech, ale nedochovala se nám Goyova odpověď. Například jeden obraz, který se nazývá “*Aquellos polvos*”¹⁷⁶ vyobrazuje ženu, která je inkvizicí obviněna, má na sobě sanbenito, skloněnou hlavu studem a poslouchá trest z úst inkvizitora. Dalším známým obrazem z této serie je “*Tragala perro*”, který mluví o náboženské nenávisti. Náboženský fanatismus je zde ukázán jako jeden z důvodů, který zabíjí lidskou důstojnost. Goya též namaloval “*Auto de fe de la inquisición*”. Jeho obrazy nám předkládají dobové aspekty španělské společnosti, nalezneme zde několik témat, jako je například: čarodějnictví, conversos, protestanti, vězni a cizinci.

¹⁷³ RAWLINGS, Helen. *The Spanish Inquisition*, Oxford: Wiley-Blackwell 2005, str. 145.

¹⁷⁴ NIETO, José C. *El renacimiento y la otra España. Visión cultural sociospiritual*, Ženeva: Librerie Droz, 1997, str. 684.

¹⁷⁵ IGLESIAS, Fiqueroa Fernando. *Goya y la inquisición*. Madrid: Arte Hispanico 1929. str 6.

¹⁷⁶ Viz. Obrázková příloha

Obrazové přílohy

Seznam příloh

Obrázek č. 1: Kající roucho

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<http://blogs.hoy.es/guirisporextremadura/files/2013/06/11.sambenito.jpg>

Obrázek č. 2: Rizi, Francisco: Auto de fé en la Plaza Mayor de Madrid

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<https://www.museodelprado.es/coleccion/galeria-on-line/galeria-on-line/obra/auto-de-fe-en-la-plaza-mayor-de-madrid/>

Obrázek č. 3: Královský pár Isabel a Fernando adorují Pannu Marii (La Virgen de los Reyes Católicos)

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<http://4.bp.blogspot.com/DFHpxfKqVA/UXts9ogxNQI/AAAAAAAAHH0/6nwEIVzpB8o/s1600/espana1492.png>

Obrázek č. 4: Mapa Španělska roku 1492

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<http://4.bp.blogspot.com/SDFHpxfKqVA/UXts9ogxNQI/AAAAAAAAHH0/6nwEIVzpB8o/s1600/espana1492.png>

Obrázek č. 5: Znak inkvizice

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://www.summagallicana.it/lessico/i/Indice_e_Inquisizione.htm

Obrázek č. 6: Inkvizitor Tomás Torquemada

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://en.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1s_de_Torquemada#/media/File:Torquemada.jpg

Obrázek č. 7: Inkvizitor Francisco Ximenes, Cardenal Cisneros

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://images-05.delcampe-static.net/img_large/auction/000/105/420/616_001.jpg

Obrázek č. 8: Komplutenská polyglota. Bible v řečtině, latině, hebrejštině a aramejštině

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://en.wikipedia.org/wiki/Complutensian_Polyglot_Bible#/media/File:Complutesian_Polyglot_1522.jpg

Obrázky č. 9 až 14: Kresby a grafiky Francisca Goyi

Obrázek č. 9: Horlivý zapisovatel

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://4.bp.blogspot.com/TeOQ9XHz5WM/VBRNVnP8zJI/AAAAAAAAAGKc/qeZjvPzmU_g/s1600/goya.jpg 81

Obrázek č. 10: Ve vězení

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://img1.findthebest.com/sites/default/files/3088/media/images/_787349_i0.jpg

Obrázek č. 11: Přikovaný vězeň

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<http://www.vincentvangoghclaudeonet.org/upload/file-admin/images/new21/Francisco>

Obrázek č. 12: Vynesení rozsudku

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

<https://frankzumbach.files.wordpress.com/2011/05/sambenito-goya-3.jpg>

Obrázek č. 13: Odsouzení kacíři

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

http://www.architecturaldigest.com/blogs/daily/2014/11/print-fair-slideshow/_jcr

Obrázek č. 14: Auto de fe

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

[https://frankzumbach.files.wordpress.com/2012/03/3050824766_73f02ebfe1_o.jpg?
w=450&h=619](https://frankzumbach.files.wordpress.com/2012/03/3050824766_73f02ebfe1_o.jpg?w=450&h=619)

Obrázky č. 15 a 16: olejomalby Francisca Goyi

Obrázek č. 15: Nahá Maja

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné z

[http://2.bp.blogspot.com/miPHp4sXBMU/T3UST9Lb4HI/AAAAAAAAAEA/YG01aGljh
Tw/s380/Francisco-de-Goya-Maja-desnuda.jpg](http://2.bp.blogspot.com/miPHp4sXBMU/T3UST9Lb4HI/AAAAAAAAAEA/YG01aGljhTw/s380/Francisco-de-Goya-Maja-desnuda.jpg)

Obrázek č. 16: Oblečená Maja

[online]. [citováno dne 2015-02-26] Dostupné

[zhttps://www.google.cz/search?q=goya+graphics&espv=2&biw=1366&bih=643&tbn=82](https://www.google.cz/search?q=goya+graphics&espv=2&biw=1366&bih=643&tbn=82)

Obrázek č. 1

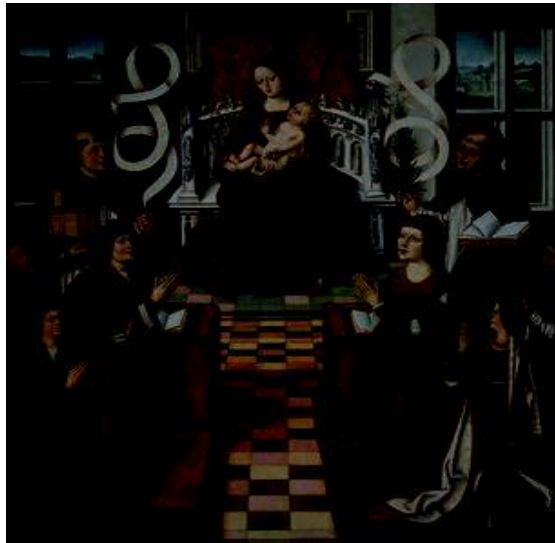
Kajícné roucho

Obrázek č. 2

Rizi, Francisco: Auto de fé en la Plaza Mayor de Madrid

Obrázek č. 3

La Virgen de los Reyes Católicos.

Obrázek č. 4

Mapa Španělska v roce 1492

Obrázek č. 5

Znak inkvizice

Obrázek č. 6

Inkvizitor Tomás Torquemada

Komplutenská polyglota. Bible v řečtině, latině, hebrejštině a aramejštině.

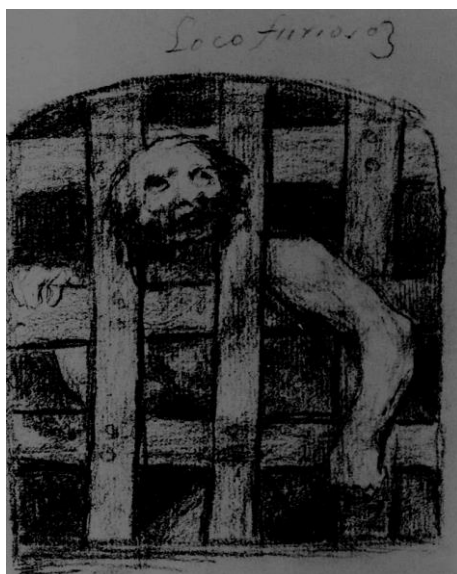
Goyovy kresby a grafiky:

Obrázek. č. 9

Horlivý zapisovateľ

Obrázek č. 10

Ve vězení

Obrázek č. 11

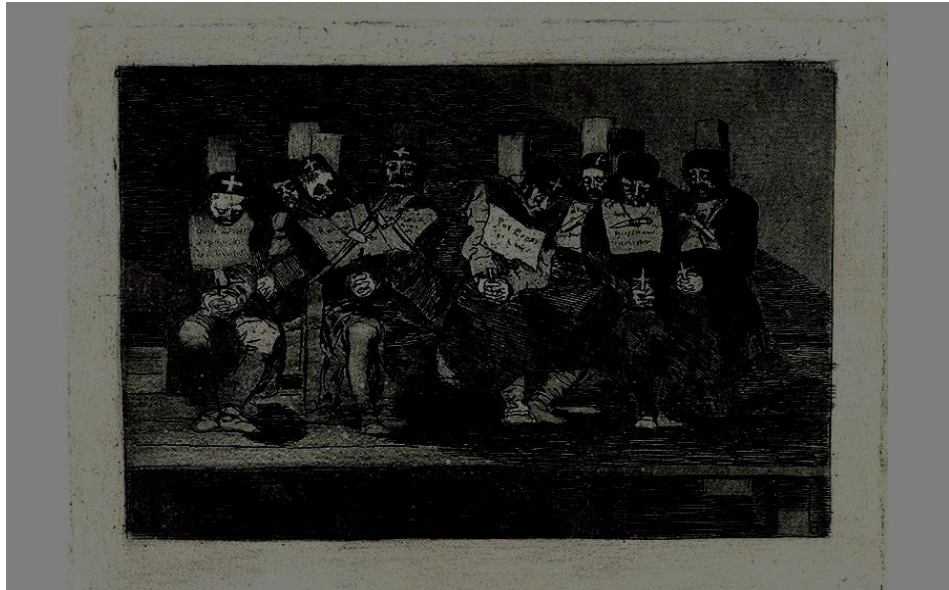
Přikovaný vězeň

Obrázek č. 12

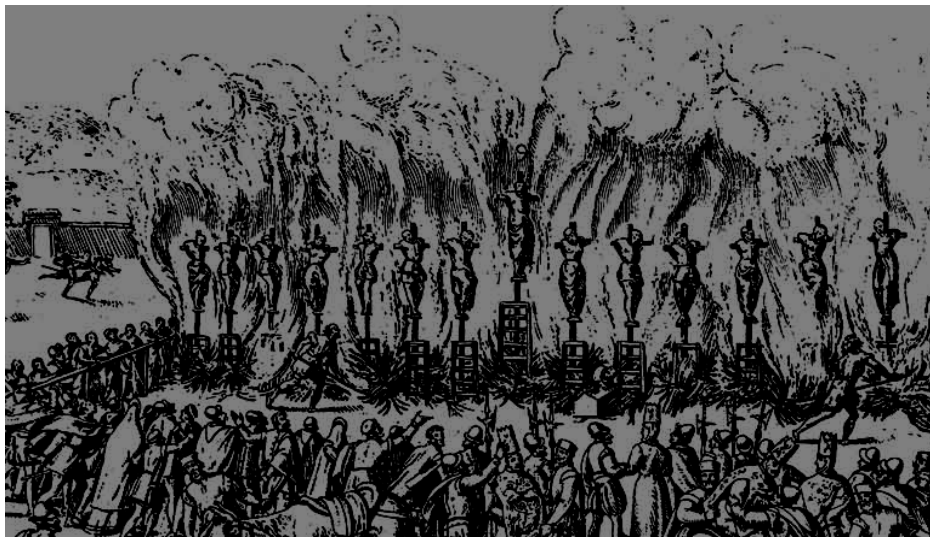
Vynesení rozsudku

Obrázek č. 13

Odsouzení kacíři

Obrázek č. 14

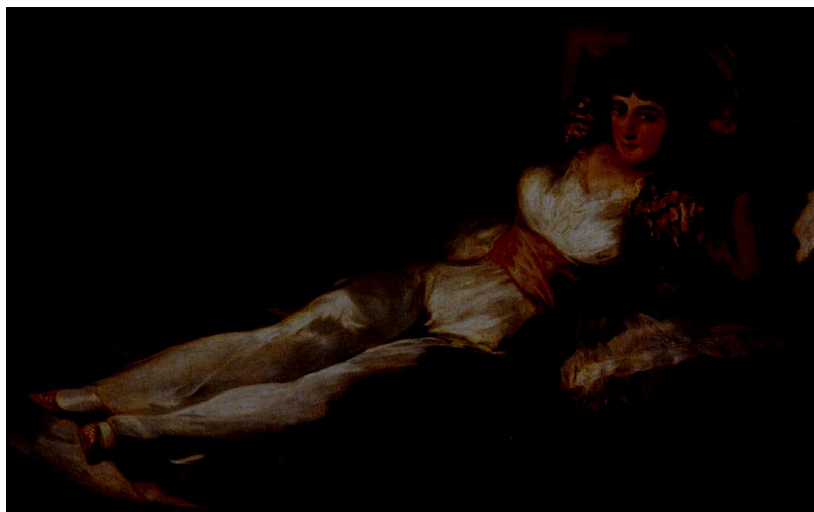
Auto de fe

Obrázek č. 15

Nahá Maja

Obrázek č. 16

Oblečená Maja